

Klima školy – možnosti prevence, alternativy

Bc. Petra Provazníková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Provazníková**
Osobní číslo: **H138255**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Klima školy – možnosti prevence, alternativy**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na ekologické, společenské a sociální dimenze i tzv. kulturní rozměr školy;
- na vnímání, prožívání a hodnocení klimatu školy rodiči;
- na možný vliv sociální pedagogiky na klima školy.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na pohled společnosti na klima školy. Cílovou skupinou budou rodiče.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GILLERNOVÁ, I. a kol. Sociální dovednosti ve škole. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012

LAŠEK, J. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012

POL, M. Škola v proměnách. 1. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009

POL, M. a kol. Demokracie ve škole. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006

UHLÍKOVÁ, Š. et. al. Děti, škola a problémy, aneb. Bez školy to nepůjde: příčiny potíží, třídní klima, indikovaná prevence, psychoterapie, specifické problémy, kazuistiky. Písek: Arkáda 2011

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Monika Tannenbergerová, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

4. listopadu 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2015

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 23.3.2015

Petra Provažníková Provažníková
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na téma klima školy. V teoretické části práce je nejprve vymezen termín klima školy a dále pojmy, které se ke klimatu školy vztahují a to sociální klima a sociální atmosféra. Další kapitola pojednává o klimatu výuky a třídy z pohledu učitelů i žáků. Ve třetí kapitole je popsán vliv regionu na klima školy a čtvrtá kapitola je zaměřena na vztahy a postoje, které mohou klima školy ovlivnit. Závěrečná kapitola se týká možnosti prevence a zkvalitnění klimatu školy.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na vnímání a hodnocení klimatu školy rodiči. Názor rodičů byl zjišťován dotazníkovou metodou. Cílem této práce bylo zjistit, jak rodiče vnímají, prožívají, hodnotí klima školy a následně informovat vedení školy o výsledku dotazníkového šetření, poskytnout vedení školy zpětnou vazbu, aby výsledky dotazníkového šetření pomohly zkvalitnit klima školy.

Klíčová slova: klima školy, klima třídy, klima pedagogického sboru, klima výuky, region a klima školy, dotazníkové šetření, výchovné působení, mezilidské vztahy, pozitivní klima školy, učitel a žák.

ABSTRACT

This thesis deals with the school climate. The theoretical part is divided into five parts. The first one contains the terms as school climate, social climate, social atmosphere and many others which are close to this topics. The second one is about educational climate and the class where the author tries to look at the view of the teachers and students. The effect of the region to school climate is found in the third chapter. The author shows the relationships and the attitudes which could affect the school climate, in the fourth part. The prevention and improving the school climate is written in the last part of theoretical one.

The practical part is focused about the perceptions and reviews of the school climate by parents. The questionnaires for parents were used as the method for the research. The aim of this thesis was found the opinions of parents about school climate – their perceptions and experiences. The other side is to inform the management of the school about the results of the research, give them the feedback for improving the school climate in their school.

Keywords: school climate, climate class, climate of the teaching staff, educational climate, region and the school climate, questionnaires, educational activities, interpersonal relationship, positive school climate, teacher and pupil.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Monice Tannenbergerové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, a metodickou pomoc, kterou mi poskytla při vedení mojí diplomové práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat svým blízkým za obětavou pomoc, kterou mi poskytli v průběhu celého studia a také při zpracování mojí diplomové práce.

Nejdůležitější je kvalita osobních vztahů, která podporuje vývoj jedince. Je důležitější než jakékoliv znalosti.

Carl Rogers

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I.TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 KLIMA ŠKOLY.....	11
1.1 POJEM KLIMA V PEDAGOGICE A V PEDAGOGICKÉ PSYCHOLOGII.....	11
1.2 SOCIÁLNÍ KLIMA ŠKOLY.....	13
1.3 SOCIÁLNÍ KLIMA TŘÍDY.....	15
2 TEORIE KLIMATU ŠKOLY.....	18
2.1 KLIMA VÝUKY A KLIMA TŘÍDY.....	18
2.2 TEORIE KLIMATU ŠKOLY Z POHLEDU UČITELŮ.....	19
2.3 TEORIE KLIMATU ŠKOLY Z POHLEDU ŽÁKŮ.....	22
3 FAKTORY KLIMATU ŠKOLY.....	24
3.1 REGION.....	24
3.2 ARCHITEKTURA A FYZICKÉ PROSTŘEDÍ.....	25
3.3 FORMA ŠKOLY.....	28
4 TYPY KLIMATU ŠKOLY.....	32
4.1 TYPY KLIMATU ŠKOLY PODLE RŮZNÝCH VZTAHŮ A POSTOJŮ.....	32
4.2 TYPY KLIMATU PODLE VÝCHOVNÝCH STYLŮ.....	34
4.3 TYPY KLIMATU PODLE ZPŮSOBU VEDENÍ ŠKOLY A KONTAKTU ŠKOLY S OKOLÍM.....	36
5 MOŽNOSTI PREVENCE.....	39
5.1 POZITIVNÍ KLIMA ŠKOLY.....	39
5.2 ÚČINKY KLIMATU ŠKOLY.....	41
5.3 JAK ZKVALITNIT KLIMA ŠKOLY.....	42
II.PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
6 EMPIRICKÝ VÝZKUM.....	48
6.1 CÍL VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	48
6.2 METODA VÝZKUMU.....	48
6.3 VÝBĚR LOKALIT.....	49
6.4 VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH ODPOVĚDÍ, EXPLANACE, PŘÍNOS.....	50
6.5 ZÁVĚR DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	71
ZÁVĚR.....	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	79
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	84
SEZNAM TABULEK.....	85
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Téma diplomové práce *Klima školy* jsem si vybrala z toho důvodu, že problematika školy a školství je mi blízká. Pracuji jako asistent pedagoga a z hlediska svého povolání jsem přesvědčena, že klima školy ovlivňuje nejen výchovný a vzdělávací proces, ale ovlivňuje celkový duševní rozvoj dítěte. Děti tráví ve školním prostředí mnoho času a toto prostředí na ně má jak pozitivní, tak i negativní vliv. V současné době se mnoho rodin stěhuje z města do vesnice, někteří se naopak stěhují za prací do měst, vznikají satelitní městečka a následně se rodiče rozmyšlí, kterou školu pro jejich dítě vybrat. Někteří rodiče zvolí školu, která je vzdálená od místa jejich bydliště a nelitují času ani financí, které musí při dopravě dítěte do vzdálenější školy vynaložit. Kladu si tedy otázku, co ovlivňuje rodiče při výběru školy pro jejich dítě, když cíl vzdělávání je stejný. Každá škola chce mít co nejlepší výsledky z hlediska výchovně-vzdělávacího procesu, každá škola usiluje o to, aby se z žáků stali vyrovnaní a užiteční členové společnosti. Já se domnívám, že je to právě klima školy, kterým se různé typy škol mohou odlišovat a ovlivňovat tak výchovně-vzdělávací proces. Klima školy má vliv na úspěšnost celého vzdělávacího procesu. Je tedy velmi důležité mít klima školy, jehož působením se budou učitelé, rodiče žáků a především žáci cítit ve škole dobře a příznivé klima školy bude žáky motivovat k žádoucím studijním výsledkům.

V teoretické části diplomové práce se pokusím objasnit termín *klima školy* a uvést nejdůležitější prvky, které ho ovlivňují. Zaměřím se na ekologické, společenské a sociální dimenze školního klimatu. Cílem praktické části je zjistit, jak rodiče vnímají a hodnotí klima školy.

V současné době již děti nemusí navštěvovat svoji spádovou školu, ale rodiče se mohou sami rozhodnout, ve které škole bude jejich dítě plnit povinnou školní docházku. Myslím si, že rodiče preferují pro své děti školu, jejíž klima je příznivé a děti se cítí v takové škole dobře. I z tohoto důvodu mohou mít výsledky mého dotazníkového šetření význam pro vedení školy.

Jako asistent pedagoga se snažím podílet na vytváření příznivého školního klimatu tak, aby se děti, a to nejen děti s handicapem, cítily ve škole dobře. Je potřeba, aby se u pedagogických i nepedagogických pracovníků zdůraznila důležitost školního klimatu.

Proto jsem se rozhodla ve výzkumné části své diplomové práce zaměřit na postoj rodičů žáků ke klimatu školy, abych zjistila, jak rodiče klima školy vnímají, hodnotí a bude tak možné následně poskytnout vedení školy zpětnou vazbu.

Pokud vyplynou z mého dotazníkového šetření problémy či nedostatky týkající se klimatu školy, budu se jimi v rámci své praxe zabývat, následně tyto názory a postřehy rodičů zkonzultuji s vedením školy, aby klima školy mohlo být zkvalitněno.

I. TEORETICKÁ ČÁST

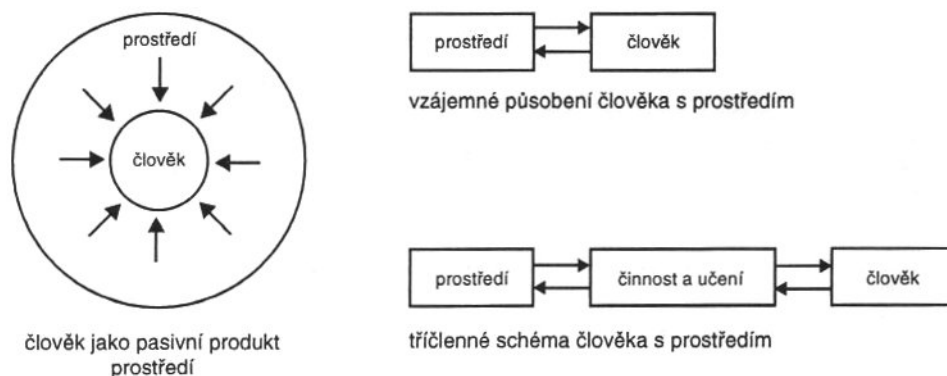
1 KLIMA ŠKOLY

1.1 Pojem klima v pedagogice a v pedagogické psychologii

Škola jako vzdělávací zařízení je pod neustálým zájmem společnosti. Především se tento zájem týká žáků, pedagogů a rodičů. Škola jako instituce prochází neustálým vývojem. Vývoj zahrnuje vztahy mezi žáky, pedagogy a rodiči, sociální uspořádání ve třídách, ve škole a v neposlední řadě také klima školy. Klima školy, které má zásadní význam, neboť má vliv na spokojenost všech jejích aktérů, ovlivňuje jejich pocity, přesvědčení a také chuť pracovat. V odborné literatuře autoři Čáp a Mareš uvádí, že v případě klimatu školy jde o „*celkovou kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů v dané škole, jako úroveň komunikace a interakce mezi všemi aktéry procesů vzdělávání ve škole včetně sociálních partnerů školy, dlouhodobější sociálně emocionální naladění a relativně ustálené způsoby jednání, které jsou založeny na implicitních či explicitních hodnotách a pravidlech života ve škole.*“¹ Zjednodušeně řečeno, když mluvíme o klimatu školy, jde o to, jak se tam lidé (žáci, pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci) cítí, jaké tam panují mezilidské vztahy, zda dochází ke společnému sdílení hodnot, na základě kterých se pak lidé chovají.

Klima je rozšířený pojem a můžeme se s ním setkat jak v přírodním prostředí, tak i ve společnosti. Prostředí má vlastní potenciál a svojí silou působí pozitivně nebo destruktivně na každého člověka. Klima je tedy jev, který se dlouhodobě vytváří a souvisí s prostředím a s tím, jak jej člověk hodnotí a vnímá. Je tedy možné, že už si nepamatujeme jména všech spolužáků, ani jména všech učitelů, kteří se podíleli na našem vzdělávání, ale vzpomínáme si, jak na nás školní prostředí působilo, jaké pocity v nás škola zanechala.

1 ČÁP, MAREŠ in SPILKOVÁ, Vladimíra. Klima školy je zásadním aspektem pro utváření osobnosti dítěte. Moderní vyučování, roč. 19, 2013, č. 3-4, s. 4. ISSN 1211-6858.

Obr. 1. ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Schémata vztahu osobnosti s prostředím. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, s. 183. ISBN 80-7178-463-X.

Školu jako prostředí tvoří čtyři složky. A to složka *ekologická* (materiální, estetické aspekty), *demografická* (kvality a kompetence osob), *sociální* (komunikace a kooperace) a *kulturní* (hodnoty, normy, veřejné mínění)²

Pojem klima školy dříve charakterizoval konkrétní školní prostředí. Dnes se užívají termíny: prostředí, klima, atmosféra, ovšem liší se přístup autorů, kdy někteří popisují tyto pojmy jako významově neutrální a někteří je vnímají pouze z hlediska kladného obsahu. Dle Mareše by „*tyto termíny měly být obsahově neutrální, aby dokázaly zachytit celou škálu významů od pozitivních až po negativní.*“³

Prostředí školy - to nejsou tedy jen aspekty sociálně-psychologické, ale do prostředí školy zahrnujeme také:

- aspekty architektonické (umístění školy, přístup do školy, rozmístění tříd, vybavenost odborných učeben, kabinetů, podoba školních chodeb, situování šaten, tělocvičny, školní jídelny atd.). Zjistilo se, že správné architektonické uspořádání školy má pozitivní vliv na učení i na vztahy žáků.
- aspekty hygienické (akustika, prašnost, osvětlení, provozní bezpečnost, vytápění, zdravotní nezávadnost materiálů ve třídách, větrání atd.)
- aspekty ergonomické (vzhled a velikost nábytku ve škole, uspořádání pracovního místa jak pro učitele, tak i pro žáky aj.)
- aspekty organizační (počty učitelů a žáků, příchody a odchody ze školy, organizace

2 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 31. ISBN 978-80-7409-010-3.

3 MAREŠ, Jiří. Sociální klima školy. Pedagogická revue, 2000, roč. 52, č. 3, s. 242. ISSN 1335-1982/1335-1982.

přestávek, kontakt a komunikace s učiteli, vzájemné setkávání s rodiči apod.)⁴

Sociální klima – jevy typické pro určitou školu. Tyto jevy mohou trvat nejen měsíce, ale i roky. Tvůrci sociálního klimatu jsou vedení školy, učitelé, žáci, ostatní zaměstnanci školy.

Sociální atmosféra – jev, který má krátké trvání (minuty, hodiny, dny), může se každým dnem měnit. Do sociální atmosféry lze zahrnout například atmosféru při zkoušení, při rozdávání vysvědčení, atmosféru o přestávkách apod.)

Z hlediska pedagogicko-psychologického se klima hodnotí především z pohledu učitele a třídy. Jde o klima ve třídě, sociální vztahy mezi žáky, postoj k učení jak jednotlivých žáků, tak i celé třídy, příčiny úspěchů a neúspěchů, vzájemná podpora, celková atmosféra třídy, Dále se jedná o charakteristické znaky školy – normy, hodnoty, zájmy, způsob chování.⁵ Klima školy se tedy týká každého, kdo se pohybuje ve školním prostředí, vytváří si na něj vlastní názor a tyto názory následně ovlivňují nejen jeho chování, ale i chování jeho kolegů a přátel.

1.2 Sociální klima školy

Člověk přichází na svět jako individuum, které se vstupem do společnosti postupně stává osobností. Prostřednictvím svého okolí si v procesu socializace jedinec osvojuje ustálené jednání a chování, díky kterému se pak může začlenit do společnosti a plnit různé životní role. Člověk je tedy ve svém životě ovlivňován sociálním prostředím a jedním z míst, které na jedince sociálně působí je prostředí školy a školní třídy. Zkušenosti pedagogové ví, že celkové výchovně-vzdělávací výsledky nezáleží jen na úsilí jednotlivce, ale vždy působí další mikrosociální vlivy. Na žáky má vliv působení rodiny a školní třídy, práci učitele ovlivňuje složení třídy a specifická rodin žáků, na ředitele působí skladba pedagogického sboru a také jednotlivých tříd. Tyto vlivy určují jaké povahy budou ve školním prostředí vztahy mezi lidmi, jaká bude ochota ke spolupráci a nepochybně ovlivňují i přístup žáků k učivu.

Co tedy znamená termín sociální klima školy? *„Obsahově zahrnuje ustálené postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech aktérů školy na to, co se ve škole*

4 ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, s. 582. ISBN 80-7178-463-X.

5 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 34. ISBN 978-80-7409-010-3.

*odehrálo, právě odehrává nebo má v budoucnu odehrát.*⁶

K sociálním partnerům ve školním prostředí patří *žáci* (jednotlivci, zástupci tříd, žákovský parlament), *rodiče žáků* (jednotliví rodiče, rodičovské sdružení), *učitelé* (jednotlivci, pedagogický sbor), *vedení školy* (ředitel, zástupce, výchovný poradce, administrativní pracovníci), *pracovníci služeb* (školník, kuchařky, uklízečky) a také *rada školy* (prostředník mezi školou, rodiči, obcí).⁷

Prostředí školy, nebo-li klima, jakožto sociálně psychologický jev, působí na jedince a formuje jej v sociální bytost.⁸ Škola tedy jako instituce nemá sloužit výhradně jen ke zprostředkování vzdělání, ale má také žáky podporovat v rozvoji sociálního chování.

Škola se ve výchově zaměřuje především na podporu v samostatnosti a rozvoji žáků, rozvíjí sociální kompetence (mravnost, tolerance, týmová práce, „férové“ chování), snaží se vstřípnit žákům potřebu sociální angažovanosti (být připraven pomoci), posiluje motivaci k učení a navádí ke smysluplnému cíli.⁹

Sociální klima školy ovlivňuje žáky v tom, že se naučí žít a spolupracovat s ostatními – vytváří si tedy vztah nejen ke svým vrstevníkům, ale i k dospělým, žáci musí ovládat své emoce, naučí se vyjádřit svůj názor před ostatními, jakož i sdílet a respektovat společné cíle a poznají, že musí nést odpovědnost, když poruší daná pravidla.¹⁰

*„Do školy chodím rád. Naučím se tam všechno, z čeho budu jednou v životě zkoušený.“*¹¹

Vlivem sociálního klimatu se žáci mohou porovnávat s ostatními a uvědomovat si a zažít vzájemnou sounáležitost. Konečně kde jinde by se měly děti naučit vzájemné toleranci a pomoci, když ne ve školní třídě.¹² Děti si mohou díky škole uvědomit svoji vlastní hodnotu i hodnotu ostatních lidí a také si uvědomí, že si nemusí nechat vše líbit a že si mohou stát za svým názorem i proti názoru ostatních. Škola učí děti, aby si našly své místo ve společnosti druhých lidí, vnímají odlišné životní styly i postoje. Zkrátka není jiné místo,

6 MAREŠ, Jiří. Sociální klima školy. *Pedagogická revue*, 2000, roč. 52, č. 3, s. 241-253. ISSN 1335-1982.

7 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 181. ISBN 80-7178-263-7.

8 LAŠEK, Jan. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 3. ISBN 978-80-7041-980-9.

9 GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 32. ISBN 978-80-7409-010-3.

10 GILLERNOVÁ, Ilona, Lenka KREJČOVÁ a kolektiv. Sociální dovednosti ve škole. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 24. ISBN 978-80-247-3472-9.

11 ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 137. ISBN 978-80-2742-4.

12 MICHALÍK, Jan. *Škola pro všechny aneb Integrace je když...Vsetín: ZŠ Integra, 2002, s. 4-7. ISBN 80-238-9885-X.*

kde by na děti působila takové pestrost vztahů a komunikačních možností jako ve školním prostředí.¹³

Dnešní mladí lidé nemají problém s pochopením počítačových programů, umí cizí jazyky, chtějí získávat nové informace, ale chybí jim zvnitřnění životních hodnot, mají problém s dodržováním etických norem, chybí jim empatie, soudržnost a prosociální chování.¹⁴

Dle mého názoru se tato situace může zlepšit prostřednictvím příznivého sociálního klimatu školy.

1.3 Sociální klima třídy

Třída, to jsou především žáci, jakožto skupina lidí stejného věku, kteří se ve třídě potkali náhodně a to v období, kdy rostou a vyvíjejí se. Ve školní třídě se žáci vzdělávají, rozvíjejí a především získávají přátele z řad spolužáků.¹⁵

Třída, to je tedy formální skupina vzájemně se ovlivňujících jedinců a je charakterizována těmito znaky:

- skupina dětí nebo adolescentů;
- přítomnost alespoň jednoho dospělého – učitele;
- povinnost být součástí třídy;
- společný cíl vzdělávat se;
- vzdělávání probíhá v instituci – ve škole;¹⁶

Každá třída je jiná a je charakterizována zejména: velikostí, pospolitostí, společnými cíli, sdílenými normami a hodnotami. Školní třída, jakožto sociální skupina pomáhá dítěti odpoutat se od závislosti na rodičích, vede dítě k samostatnosti a zodpovědnosti. Největší vliv zde má pedagog a spolužáci. Školní třídu tvoří skupina vrstevníků, kteří mají společný cíl, řídí se danými pravidly a každý žák má ve třídě určitou pozici. Již po prvních dnech ve

13 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 181. ISBN 80-7178-263-7.

14 BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3. vyd. Bratislava: Public Promotion s.r.o., 2008, s. 51. ISBN 978-80-969944-0-3.

15 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 181. ISBN 80-7178-263-7.

16 AUGER, Marie-Thérèse. Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením. Praha: Portál, 2005, s. 29. ISBN 80-7178-907-0.

školních lavicích je zřejmé, kdo bude ve třídě nejvíce respektován a kdo se bude kolektivu spíše stranit. Jak posílit dobré vztahy ve třídě, aby žáci spolupracovali a byli k sobě ohleduplní? Dle Svobodové je nejdůležitější, aby učitel žáka přijal i s jeho problémy a možnými negativními návyky.¹⁷ Důležité je i učitelovo chování k žákovi před ostatními a také učitelova verbální i neverbální komunikace. Děti se s učitelovým chováním ztotožňují, neboť učitele považují za svůj vzor. Vzhledem k tomu, že jsem ve třídě jako asistentka pedagoga přítomna, mohu také já působit na sociální klima ve třídě. Jako asistentka pomáhám především žákovi, který má zdravotní postižení a který je vzděláván dle Individuálního vzdělávacího plánu (IVP – dokument, který stanoví takovou organizaci vzdělávání, která bude respektovat fyzické možnosti individuálně integrovaného žáka), ale snažím se ve třídě pomáhat i ostatním žákům, aby se zapojili a nebáli se, nebo nestyděli před ostatními. Často zůstávám ve třídě i o přestávkách, abych mohla řešit případné problémy a nedorozumění, které mezi dětmi neustále vznikají. Myslím si, že z hlediska sociálního klimatu třídy je pozice asistenta velmi důležitá. Děti mají někdy z paní učitelky veliký respekt, ale asistenta považují spíše za „kamaráda“, který se jim snaží pomoci a na kterého se mohou obrátit i s problémy, se kterými nechtějí zatěžovat paní učitelku, ale přitom pro ně samotné mají mnohdy velký význam. Jsem přesvědčena, že asistent pedagoga, jemuž se podaří navázat s dětmi přátelský vztah založený na vzájemné důvěře a respektu, může zlepšit vztahy ve třídě a tím tak ovlivnit sociální klima třídy. V dnešní době, kdy se objevuje na školách šikana, je nesmírně důležité podporovat děti v přátelských vztazích, neboť *„zlepšování vztahů ve třídě je obecně jeden z principů prevence šikany...“*¹⁸ Učitelé by se tedy měli více snažit o osobnostní a sociální rozvoj žáků, hledat příčiny v případě nekázně, lhostejnosti, šikany. Měli by pečovat o správné sociální klima ve třídě, neboť dle názoru Spilkové *„je u nás stále ještě výrazně nedoceněn význam sociálně emocionálního klimatu školy a třídy pro socializaci dítěte (ta patří ke klíčovým úkolům školy), pro kultivaci jeho sociálních dovedností, pro emocionální a volní rozvoj, pro utváření postojů, hodnot, sebevědomí a sebeúcty dítěte.“*¹⁹

A přitom by stačilo jen zamyslet se nad tím, proč na jedné škole se žáci na hodinu českého

17 SVOBODOVÁ, Eva. Dobré školní klima stojí na spolupráci. Informatorium, Praha: Portál, 2010, č. 7, s. 12. ISSN 1210-7506.

18 GILLERNOVÁ, Ilona, Lenka KREJČOVÁ a kolektiv. Sociální dovednosti ve škole. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 25. ISBN 978-80-247-3472-9.

19 SPILKOVÁ, Vladimíra. Klima školy je zásadním aspektem pro utváření osobnosti dítěte. Moderní vyučování, roč. 19, 2013, č. 3-4, s. 4. ISSN 1211-6858.

jazyka těší a na druhé škole ji nemohou vystát? Jak je možné, že v některých třídách vytvoří žáci „partu“ a schází se například i mimo prostředí školy a v jiných třídách jsou součástí výuky posměšky a ironie? Proč si někde z výuky pamatují 50% a jinde 90%?

Je to právě klima, kterým se školy odlišují a jde o to, aby ve škole bylo vytvořeno zdravé klima, díky kterému bude výchova a vzdělávání efektivní.²⁰

20 HERMAN, Marek. Klima ve třídě je základním tajemstvím pedagogiky. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, s. 5. ISBN 978-80-7368-421-1.

2 TEORIE KLIMATU ŠKOLY

2.1 Klima výuky a klima třídy

Klima výuky a klima třídy můžeme považovat za určitý sociální jev, který se vztahuje k tomu, jak toto klima vnímají žáci. Klima výuky je tedy tvořeno vzájemným působením učitele a žáka a může být definováno „*klima výuky jako přetrvávající kvalita prostředí ve výuce, pro niž jsou charakteristické určité znaky, které mohou žáci prožívat a které mohou ovlivnit jejich chování.*“²¹ Rozhodující u klimatu výuky je to, jaké postavení má ve výuce žák a učitel, zda je výuka spíše dominující, nebo zda jsou žáci do výuky zapojeni. Neméně důležité je to, jak se žáci při výuce cítí a zda je na ně vytvářen příliš velký tlak, co se týká výkonnosti a soutěžení s ostatními (známky). Moje zkušenost se základní školou je taková, že jsem zažívala stres v některých předmětech, ve kterých jsem si nebyla jistá a měla jsem strach ze špatných známek. Vývoj však jde dopředu a to i u základního vzdělávání. Dnes již děti nemusí způsobně sedět ve výuce s rukama za zády, ale mnohdy probíhá výuka společně na koberci a děti se více smějí a méně strachují. Ztotožňuji se s názorem Singera, který ve své knize *Die Schulkatastrophe* uvádí: „*Die Schüler brauchen Lernfreude statt Furcht, Zwang und Auslese*“²². Což v překladu znamená, že žáci musí mít radost z učení a ne strach a pocity donucení. I když mám pocit, že je stále české školství zaměřeno spíše na „výkon“, přesto už tento trend není tak silný, jako před několika lety. Ve třídě, kde působím jako asistent pedagoga, se paní učitelka věnuje dětem individuálně, výuka je zaměřena tak, aby se zapojovaly všechny děti a těm dětem, které v některých předmětech zaostávají za ostatními, mohu s učební látkou pomoci také já. Důležité je, aby ve třídě, kde je integrován žák se speciálními vzdělávacími potřebami, což je, dle školského zákona, žák se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním, sociálním znevýhodněním²³, byla výuku připravena tak, aby klima výuky pozitivně působilo i na tohoto žáka a necítil se z důvodu svého handicapu vyčleněn z kolektivu.

Jako asistent pedagoga jsem působila i v jedné vesnické základní škole, byla to malotřídní škola - malotřídní školy jsou jedním z organizačních typů základních škol a dle stávající

21 GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 48. ISBN 978-80-7409-010-3.

22 SINGER, Kurt. *Die Schulkatastrophe*. Hamburg: Beltz, ©2009, s. 11. ISBN 978-3-407-85880-1.

23 § 16 Zák. č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

legislativy se jedná o typ neúplně organizované základní školy²⁴, tedy školy pouze s jedním stupněm, která má méně než pět tříd. Zde se v jedné či dvou třídách učily děti všech ročníků pohromadě – například prvňáci s druháky. I přesto, že výuka byla pro učitele organizačně náročná, působil na mě tento styl výuky dobře. Často mě překvapilo, jak se u starších dětí projevovala snaha mladším dětem během výuky pomáhat a tím také docházelo k upevňování vzájemných sociálních vztahů, což je pro příznivé klima výuky a pro klima třídy velmi důležité.

2.2 Teorie klimatu školy z pohledu učitelů

Nejdůležitějším tvůrcem klimatu ve škole a třídě je učitel, a proto se teď ve své práci zaměřím na osobnost učitele. Dlouhá léta se specifikují požadavky na učitele a neexistuje snad povolání, které je tak pod drobnohledem společnosti, jako je tomu u učitelské profese. Je to jistě z toho důvodu, že se učitelé velkou měrou podílejí na rozvoji dětí, které jim byly svěřeny a mohou je tak celoživotně ovlivnit. Z učitelského povolání tedy vyplývá velká odpovědnost. Učitelské povolání je náročné i z toho důvodu, že průběh a výsledek vyučování je závislý na mnoha sociálních, politických, legislativních a dalších faktorech.²⁵ A právě proto si mnoho učitelů stěžuje na to, že se objevují různá byrokratická doporučení či nařízení, která je zatěžují, přidávají jim práci a komplikují jim tak jejich zaměstnání.

Učitelé vnímají klima školy z pohledu organizačního, to znamená, že na učitele mají vliv především vztahy a kultura v systému školy. Na toto klima má vliv například filozofie školy a její priority; řád školy, rozvrh vyučovacích hodin, doporučené výukové metody. Důležité jsou také vztahy s vedením školy a s ostatními zaměstnanci školy, neboť „*kvalitní klima jde ruku v ruce s participativním řízením, týmovou prací, převzetím odpovědnosti a důvěrou v učitele.*“²⁶

Na klima v organizaci z pohledu učitelů mají vliv především problémy s kolegy (protikladné názory), organizační problémy (mnoho úkolů, rutina), celková atmosféra (radost a pocit uspokojení z práce) a ochota kolegů ke spolupráci (vytváření plánu práce, rozvrh).

24 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

25 KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 92. ISBN 80-7178-253-X.

26 SPILKOVÁ, Vladimíra. Klima školy je zásadním aspektem pro utváření osobnosti dítěte. Moderní vyučování, roč. 19, 2013, č. 3-4, s. 5. ISSN 1211-6858.

Na vztah učitel – vedení má vliv míra odstupů učitelů od vedení školy (minimální kontakt, poslední slovo má vždy ředitel), vnímání osobních schopností učitelů vedením školy, pozornost a taktnost ředitele a především respektování ředitele jako autority.²⁷

Klima školy má vliv na motivaci učitelů i žáků. Z pohledu učitelů ovlivňuje klima školy jejich motivaci k práci a cílem učitelů je zase motivovat žáky k dalšímu studiu a připravit je tak na jejich budoucí profesi.²⁸

Zda je učitel v motivování a ve výuce svých žáků úspěšný, nejde vždy tak snadno poznat.

Průcha informuje o mnoha výzkumech, které se zabývaly osobností učitele a jejichž výsledky jsou mnohdy nečekané.

Z těchto výzkumů vyplývá, že neexistuje všeobecně platná definice, která by stanovila kritéria, podle kterých bychom mohli říci, že tento učitel je dobrý a efektivní. Učitelé se vzájemně odlišují a to jak z hlediska své osobnosti, tak i z hlediska svého profesního přístupu a jen některé z těchto charakteristik mají bezprostřední vliv na to, zda bude jejich výuka efektivní. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že osobnostní vlastnosti učitele nemají přímý vliv na to, zda bude žák ve škole prospívat. Je zde však zdůrazněno slovo „přímý“, neboť některé charakterové rysy mohou, ale nemusí mít vliv na vlastní chování a práci učitele, což zase může, ale nemusí mít vliv na prospěch žáků. Učitelé musí projít různými vývojovými etapami a to od učitele začátečníka až po učitele experta.²⁹

Slovem expert se označuje člověk, který „*díky svému vzdělání a zkušenosti dokáže dělat věci, které my ostatní lidé neumíme, nebo je dělá spolehlivěji a efektivněji.*“³⁰ Abychom mohli hovořit o učiteli jako o expertu, je nezbytné, aby si osvojil kompetence k vyučování a k výchově (diagnostické, psychopedagogické a komunikativní kompetence). Dále by měl učitel disponovat osobnostními kompetencemi, či-li být zodpovědný za svá pedagogická rozhodnutí a dokázat akceptovat sebe i druhé. A v neposlední řadě jde o kompetence rozvíjející tj. informační, výzkumné a autoregulativní dovednosti.³¹

Z těchto kompetencí tedy vyplývá, že rozhodujícím činitelem pro utváření příznivého klimatu ve třídě je učitel. Učitel, který žáky motivuje a rozpozná jejich schopnosti

27 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 42. ISBN 978-80-7409-010-3.

28 ČAPEK, Robert. Odměny a tresty ve školní praxi. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 11-12. ISBN 978-80-247-1718-0.

29 PRŮCHA in KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 93. ISBN 80-7178-253-X.

30 WATERMAN in KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 93. ISBN 80-7178-253-X.

31 ŠVEC in KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 98. ISBN 80-7178-253-X.

a vědomosti, umí žákům pokládat otázky a zapojit je do diskuse. Velmi důležitá je ve třídě pro učitele tzv. zpětná vazba, která svědčí o tom, jak se žákům ve třídě líbí, o čem přemýšlí, jestli by chtěli něco změnit, zkrátka jaká panuje ve třídě atmosféra, jaké je klima třídy. Největší vliv má sociální učení, kdy si žáci vzájemně předávají informace a učí se tím, že na sebe vzájemně působí. Nejde tedy jen o to, jaké získají žáci znalosti, ale jde o souhrnný proces sociálního učení, které je „*složitým intrapsychickým procesem osvojování si sociálních zkušeností, tj. zkušeností, které člověk získává v interakci s ostatními lidmi.*“³²

Zpětná vazba je důležitý prostředek napomáhající tomuto procesu učení. Učitel prožije ve společnosti svých žáků stovky hodin za rok, a tak je důležité, aby se zajímal o jejich stanoviska, nápady, pocity a také, aby i on poskytl svým žákům zpětnou vazbu svojí představy. Kvalitní pedagog dokáže nastolit ve třídě takovou atmosféru, kde panuje důvěra, otevřenost, kde žáci poskytují a také přijímají zpětnou vazbu. Učitel by měl pokládat žákům otázky typu: „ Jaký je tvůj názor? Co si myslíš ty o tomto problému? S čím jsi spokojen? S čím nejsi spokojen? Chceš provést nějakou změnu?“³³ A právě tímto způsobem vzájemné spolupráce se posiluje přátelské klima ve třídě.

Je důležité, aby se učitel zaměřil na zájmy a možnosti žáků, musí podporovat jejich motivaci i postupy v učení a dbát na to, aby si žáci upevnili správné vzorce chování.³⁴

Příznivé klima ve třídě je schopen vytvořit ten učitel, který je empatický, má porozumění pro své žáky, projevuje žákům úctu, respekt a je citově zralý. Učitel se nesmí nechat vyvést z míry, ačkoliv by k tomu mohl mít důvod. V psychologii se tato stabilita nazývá „síla ego“. Síla ego je „*spojení realisticky vysoké úrovně sebevědomí a sebedůvěry se základní povahovou vyrovnaností, která umožňuje potýkat se s problémy klidně a objektivně.*“³⁵ Učiteli nejsou lhostejné problémy žáků, žáky povzbuzuje, oceňuje, má zájem o jejich mimoškolní činnost. Jde také i o neverbální komunikaci – oční kontakt, úsměv. Singer ve své knize uvádí: „*Wer ein guter Lehrer sein und gut unterrichten will, muss zuerst ein guter Erzieher sein.*“³⁶ V překladu to znamená: „Kdo chce být dobrým učitelem a chce

32 VÍZDAL, František. Základy psychologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 142.

33 HERMAN, Marek. Klima ve třídě je základním tajemstvím pedagogiky. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, s. 20-21. ISBN 978-80-7368-421-1

34 LECHTA, Viktor (ed.) Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 335. ISBN 978-80-7367-679-7.

35 FONTANA, David. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 1997, s. 366. ISBN 80-7178-063-4.

36 SINGER, Kurt. Die Schulkatastrophe. Hamburg: Beltz, ©2009, s. 240. ISBN 978-3-407-85880-1.

dobře učit, musí být nejprve dobrým vychovatelem.“

2.3 Teorie klimatu školy z pohledu žáků

Od chvíle, kdy dítě nastoupí povinnou školní docházku, je vystaveno určité psychické zátěži. Zdrojem této zátěže mohou být učitelé, spolužáci, výukové tempo, obava z nespokojenosti rodičů. U žáka tedy může nastat problém jak s osvojením si oficiálního kurikula, tak i se skrytým kurikulem, kterým je například: jak být úspěšný v kolektivu spolužáků, jak vyjít se staršími spolužáky, jak obstát v kontaktu s učiteli.

Mohou nastat situace, které jsou z pohledu žáků ještě vážnější a to, jestliže musí řešit úkol, který je nad jejich možnosti a schopnosti (mnohdy i v tělesné výchově), když jsou nabádáni, aby vyřešili úkol tempem, na který nestačí. Zátěžovou situací může být i každodenní kontakt s učitelem, který má k žákům negativní přístup, jakož i neoblíbenost žáka v kolektivu ostatních spolužáků.

Jde o to, jakým způsobem se žák s touto zátěží vyrovná. Může ji úspěšně vyřešit, ale také může následovat neúspěšné vyrovnání se se zátěžovou situací (útěk do nemoci, kouření, alkohol, drogy, uklidňování se jídlem, nebo naopak poruchy příjmu potravy, v extrémních případech i pokus o sebevraždu).

Je spousta faktorů, které zvládnutí zátěže komplikují. Takovou komplikací může být, když žák získá pocit, že on sám nemůže nic ovlivnit (naučená bezmocnost), nebo si nesprávně vysvětluje své úspěchy, neúspěchy (vysvětlovací styl). Problematické vyrovnávání se se zátěží mohou způsobovat i sociální faktory jako jsou: rodinná situace – neúplná rodina, vážné onemocnění, nezaměstnanost v rodině; velký vliv má také negativní klima školy a školní třídy, z čehož pak vyplývají neshody s ostatními spolužáky, které mohou vyústit až v sociální izolaci žáka, šikanu, špatné výsledky ve škole, záškoláctví.³⁷

Je tedy velmi důležité vytvořit ve třídě takové prostředí, ve kterém se žáci necítí ohroženi.

Jak lze vytvořit ve třídě neohrožující prostředí:

- jasná pravidla pro spolupráci a jejich striktní dodržování
- učitel musí být pro žáky „čitelný“, neboť je spolehlivý

37 ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, s. 527-538. ISBN 80-7178-463-X.

- učitel považuje žáky za své partnery, které respektuje, naslouchá jim a projevuje skutečný zájem
- učitel má k žákům individuální přístup a vidí na žácích to dobré
- učitel vyžaduje také od žáků, aby byli k sobě tolerantní a respektovali jeden druhého
- vzájemná zpětná vazba

Jakékoliv vztahy a činnosti mohou fungovat tehdy, když je vytvořeno neohrožující prostředí, tedy zdravé klima, které je jedním z hlavních podmínek k tomu, aby učení bylo efektivní.

V dnešní době moderních počítačových technologií už žáci nepotřebují učitele jen jako osobu, která jim předává informace, neboť žáci se k informacím dostanou snadněji než například v dřívějších letech. Žáci hledají v učiteli moudrého člověka, který jim udává správný směr na jejich životní dráze. Chtějí mít učitele, který je dokáže nadchnout, zaujmout a bude jim na dlouhou dobu vzorem. „... *to znamená vlídný, lidský i odborný zájem učitele o žáky, za jasně stanovených pravidel...*“³⁸ Jen tak se žáci mohou rozvíjet, vzdělávat a prožívat naplňující mezilidské vztahy, neboť se cítí ve zdravém klimatu třídy bezpečně a neohroženě.

38 HERMAN, Marek. Klima ve třídě je základním tajemstvím pedagogiky. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, s. 29. ISBN 978-80-7368-421-1.

3 FAKTORY KLIMATU ŠKOLY

3.1 Region

Dle Grecmanové existují výzkumy, které dokazují, že je diference klimatu třídy, která souvisí s tím, ve kterém regionu se škola nachází.³⁹ Ze studie v USA vyplynulo, že klima škol ve městech je více orientováno na úkoly, je zde větší soudržnost a u škol na vesnicích převažuje soutěžení, jednoznačná pravidla, silnější tlak a kontrola. Mezi další autory, kteří se zabývali rozdílným klimatem dle regionu patří i Fend z Německa, který potvrdil, že u škol na vesnici je zvýšený požadavek na výkon a větší kontrolu. Slovenská autorka Horváthová na základě svého výzkumu zjistila, že u vesnických škol je větší přirozenost v řízení, učitelé jsou více jednotní a nejsou zde tak pocíťovány mezigenerační rozdíly jako v městských školách. V České republice dle studie Němcové bylo zjištěno, že klima 11 vesnických škol bylo příznivější než klima 13 škol městských.⁴⁰

Na klima školy má tedy vliv i region, v jakém se škola nachází a také jaká je v tom daném místě struktura obyvatelstva. V praktické části svojí diplomové práci se chci zaměřit na porovnání klimatu ve městě a na vesnici. Zajímavé bude, zda rodiče, kteří bydlí na vesnici, budou hodnotit klima svojí školy jako příznivější než rodiče školy ve městě. Když porovnam ze své profesní praxe, které klima na mě působilo příznivěji, tak zřejmě to bylo klima školy vesnické. Bylo to tím, že to byla opravdu malá škola, že jsme se všichni pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci dobře znali, ve škole bylo méně dětí, takže nedocházelo tolik k různým konfliktním situacím. Mám pocit, že rodiče, jejichž dítě navštěvuje školu na vesnici, si tuto školu více považují možná i z toho důvodu, že škola zajišťuje v obci většinu kulturního programu. Co se týká úrovně vyučování, zde bych větší rozdíl neviděla. Snad jen, že ve vesnické škole nebyla tělocvična, a proto výuka probíhala v kulturním domě v obci, což pochopitelně nemělo takovou úroveň jako ve škole městské, kde je pro výuku tělesné výchovy zázemí ve formě tělocvičny i tělocvičného náčiní připraveno lépe. Ztotožňuji se s názorem Fenda, že na venkovských školách je větší tlak na výkon. Dle mého názoru je zde větší tlak ze strany zřizovatele na vedení školy, neboť vesnická škola musí občas „bojovat“, aby měla dostatečný počet žáků, a neustále tak musí

39 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 52. ISBN 978-80-7409-010-3.

40 TRICKET, FEND, NĚMCOVÁ in GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 52. ISBN 978-80-7409-010-3.

pracovat na dobrém jméně školy (nabídka kroužků a volnočasových aktivit, vzhled - vybavenost školy a školních tříd, pravidelný kulturní program pro občany obce). Mnohdy se někteří rodiče, jejichž děti jsou žáky městských škol, dívají na vesnické školy „skrze prsty“, ovšem dle mojí zkušenosti je to většinou jen z neznalosti klimatu vesnických škol.

3.2 Architektura a fyzické prostředí

Prostředím můžeme nazvat vše kolem nás. Od prostředí se nelze izolovat, ani se mu stranit, neboť vždy jsme součástí nějakého prostředí. Prostředí je součástí naší existence. Rozlišujeme makroprostředí a mikroprostředí.

Makroprostředí – ovzduší, voda, podnebí, krajina, ekonomika apod.

Mikroprostředí – tvoří jej určitá skupina lidí (rodina, škola apod.)

Jde o to, jak každý z nás prostředí, které jej obklopuje, vnímá. A tento pocit může vyvolávat spokojenost, či nespokojenost, pocit bezpečí nebo pocit strachu. Jen málokteré prostředí má pro člověka neutrální význam. Jde tedy o to, aby prostředí působilo na člověka příznivě, bezpečně, aby lidé pociťovali klid a pohodu. „*Teprve lidé cítící se v prostředí příjemně a bezpečně, se mohou zaměřit na úkoly, pro něž do prostředí dané instituce (např. školy) přicházejí, v něm pobývají a konají.*“⁴¹

Mikroprostředí ve škole je složitější oproti prostředí v jiných institucích a to především z těchto důvodů:

- sdružuje učitele a žáky, kteří se od sebe zřetelně odlišují věkem
- prostředí školy má výchovně působit

Školní prostředí můžeme z funkčního hlediska rozdělit na:

- pracovní prostředí (cílem je zajistit maximální výkon při minimální únavě – aby žáci mohli pracovat dle svého tempa, aby se střídala zátěž s odpočinkem, zvolit individuální přístup)
- obytné prostředí (atraktivní a dostačující vybavení, vzhledem k tomu, že škola není pro žáky jen místem, kde mají „pracovat“, ale je to také prostředí, kde tráví žák velkou část

41 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 82. ISBN 80-7178-263-7

svého volného času; můžeme říci, že po domovu je školní prostředí pro žáky druhým obytným prostředím)

- prostředí, které motivuje žáky i učitele (formuje a utváří mezilidské vztahy, může také nahrazovat nefunkční rodinné prostředí; pocit „někam patřit“, pocit bezpečí)

Mikroprostředí školy zahrnuje také tři složky:

1. prostředí věcné
2. prostředí sociální
3. prostředí organizační⁴²

1. prostředí věcné - budova, venkovní prostory, vybavení

Pokud má věcné prostředí vyvolávat u žáků i pedagogů příjemné pocity musí být:

- hygienický nezávadné (dodržovat předpisy a normy)
- bezpečné (uspořádání nabízí místo pro bezpečný pobyt)
- funkční a účelné (využít všechny prostory školy)
- motivující (pomůcky pro aktivitu a činnost žáků)
- estetické (kombinace estetičnosti profesionála a estetičnosti, která vznikla z dětské tvořivosti)
- dostupný osobní prostor (mít místo i pro své věci)

Mnohé výzkumy se zabývaly tím, jak architektura školy může ovlivnit chování žáků. Zda může velikost školy působit na chování a vystupování učitelů, žáků, zkrátka zda může celkově ovlivnit klima ve škole. Z jednoho výzkumu vyplynulo, že vybavení třídy, která má mít příznivý vliv na výkon žáků, by mělo být tvořeno:

- dostatkem světla (okna bez závěsů, kvalitní osvětlení ve třídách)

42 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 82. ISBN 80-7178-263-7.

- dekorace stěn, oken, stropu, podlahy i dveří (obrázky, fotografie, tapety)
- členěná místnost (posuvné stěny apod.)
- variabilní nábytek (židle, křesla, stoly apod.)⁴³

Kyriacou říká: „Čistá, upravená a dobře větraná třída s potřebnými pomůckami, která je útulná a světlá, s obrazy, které mohli vytvořit také žáci, vzbuzuje v dětech pocit hrdosti na vlastní práci, napomáhá vzniku kladného přístupu žáků k výuce a očekávání jejich kladných zkušeností, ovlivňuje vzájemné chování učitelů a žáků a vyvolává spokojenost, klid, mírnost, trpělivost, pocit jistoty a podporuje důvěryhodné klima.“⁴⁴

Nepořádek, rozbitý nábytek, umazaná tabule, rozházené papírky po třídě (nebo vedle odpadkového koše) mohou nepříznivě působit na klima školní třídy.

2. prostředí sociální

Sociální prostředí je charakteristické tím, jak se v něm lidé k sobě chovají. Jde o to, aby nebyla ze strany učitelů uplatňována autorita moci, aby:

- byly ve škole nastaveny rovnoprávné mezilidské vztahy, založené na lidské důstojnosti
- všechny vztahy ve škole byly založeny na vzájemné otevřenosti

Výsledkem bude příznivé sociální klima a sociální atmosféra.

3. prostředí organizační

Do organizačního prostředí zahrnujeme režim dne, což je rozložení pracovní činnosti a odpočinku. Škola musí dbát na to, aby byl vyvážený poměr mezi danými úkoly a tělesnou i psychickou potřebou žáků. Je tedy důležité upravit délku a počet vyučovacích hodin v souladu s délkou a možností jak trávit přestávky.⁴⁵ Ve škole, kde pracuji, mohou žáci za příznivého počasí (většinou tedy v jarních a podzimních měsících) trávit velkou přestávku na školním hřišti. Dozor je zajištěn pedagogickými pracovníky a žáci si individuálně zvolí svůj relaxační režim, mohou třeba jen svačit na čerstvém vzduchu, nebo hrát kopanou, vybíjenou, přehazovanou a tenhle aktivní způsob trávení přestávky se mi zdá

43 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 53. ISBN 978-80-7409-010-3.

44 KYRIACOU in GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 53. ISBN 978-80-7409-010-3.

45 HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 105. ISBN 80-7178-263-7

velmi vhodný pro psychické i fyzické uvolnění žáků.

3.3 Forma školy

Vzdělání je základní potřebou člověka. Právo na vzdělání je zajištěno v Listině základních práv a svobod: „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“⁴⁶ Díky vzdělání získává člověk vědomosti, dovednosti, postoje a také dochází ke zvnitřnění hodnot. Z důvodu zachování lidské společnosti dochází k soustavnému předávání hodnot a kultury dalším příslušníkům dané společnosti.⁴⁷ Jde však o způsob, či formu realizace předávání hodnot.

Forma našeho školství prošla mnohými změnami. V podstatě od roku 1948 – 1989 byla charakteristickým znakem československé školství jednota, společné vzdělávání chlapců a dívek, neplatilo se školné, vzdělávání bylo v duchu marxismu-leninismu. Po „Sametové revoluci“ v roce 1989 došlo ke zrušení státního monopolu na vzdělávání, následně docházelo k demokratizaci a polidšťování školního prostředí. Učitelé mohli být více iniciativnější. Délka základního vzdělávání byla prodloužena na devět let. Kromě státních škol vznikly i školy soukromé a církevní a po dlouhé době tak začalo školství vnímat požadavky a potřeby žáků i jejich rodičů.⁴⁸

Dle usnesení vlády České republiky č. 277 vznikl 7. dubna 1999 Národní program rozvoje vzdělávání tzv. „Bílá kniha“. Tento program je zakotven ve školském zákoně. (zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).⁴⁹ „Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovává Národní program vzdělávání, projednává jej s vybranými odborníky z vědy a praxe, s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji a předkládá jej vládě k projednání. Vláda předkládá Národní program vzdělávání Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ke schválení.“⁵⁰ V tomto programu se tedy odráží vládní strategie týkající se vzdělávání, zrcadlí se v něm požadavky společnosti a nabízí školám návrhy pro jejich činnost.

46 Čl. 33 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

47 KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 121-122. ISBN 80-7178-253-X .

48 KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 157. ISBN 80-7178-253-X .

49 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

50 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

V souvislosti s Bílou knihou vznikl v letech 2001-2004 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Jde o důležitý dokument, který „konkretizuje požadavky státu vymezením základního rámce v podobě cílů, obsahu a očekávaných výstupů v oblasti základního vzdělávání.“⁵¹ Cílem je, aby získané vědomosti a schopnosti mohly být uplatněny v dalším vzdělávání a v běžném životě. Jde tedy o všestranné zdokonalování dětské osobnosti. Rámcový vzdělávací program napomáhá příznivému klimatu ve školním prostředí, které bude založené na motivaci, spolupráci a podnětné výuce.

Rámcové vzdělávací programy jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, které si vytváří každá škola, a na jejich základě je realizována výuka.

Většina základních škol v České republice se opírá o vzdělávací program „Základní škola“. Na základě tohoto programu je stanovena osnova vyučování a počet vyučovacích hodin všech předmětů. Převážná část učebnic je vypracována dle tohoto programu.

Druhým vzdělávacím programem je „Obecná škola“. V tomto programu není přesně určeno kolik má mít ten konkrétní předmět hodin, ale je to procentuálně stanoveno z týdenního počtu vyučovacích hodin. Tento program je tedy jen návodem k tomu, co by žáci měli v jednotlivých ročnících umět.

Třetím programem je „Národní škola.“ Tento program je uzpůsoben požadavkům žáků, rodičů a možnostem školy. Je zde uplatňována tzv. projektová metoda, což znamená, že je určen minimální počet hodin, které musí daný předmět mít. Je zde velký prostor pro výběr a zaměření se na určitou učební látku.

V České republice mají své zastoupení i alternativní typy škol. V těchto školách je aplikován vzdělávací program Národní nebo Obecné školy.

Alternativní základní školy v České republice:

Waldorfská škola – vzdělávání probíhá v blocích, určitou dobu se žáci věnují témuž předmětu

Montessoriovská škola – využívá speciální pomůcky pro konkrétní vývojovou fázi dítěte.

Daltonská škola – žák si vypracuje vlastní výukový program na určité období.

51 SPILKOVÁ, Vladimíra a kolektiv. Proměny primárního vzdělávání v ČR. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 22. ISBN 80-7178942-9.

Jenský plán – učivo všech předmětů je spojováno v jeden tematický celek.

Další možnou alternativou je tzv. „Domácí vzdělávání“ - žák se vzdělává ve svém domácím prostředí.

Na základě výzkumných šetření bylo zjištěno, že alternativní školy mají velmi příznivé klima.⁵² Z výsledků dotazování vyplynulo, že na těchto typech škol je věnována pozornost mezilidským vztahům, zdůrazňuje se vzájemná úcta, respekt, pomoc a přátelství. Tyto školy aplikují důslednou orientaci na učební látku, žáci se nepovažují za konkurenty, ve výuce jsou aktivní a připraveni na event. změny. Grecmanová upozorňuje na skutečnost, že tyto školy mají ve školském systému jiné postavení, neboť jsou dobrovolné. Co se týká klimatu výuky dle výzkumných šetření nebyly zjištěny téměř žádné rozdíly, neboť všechny školy se musí řídit stejnými pravidly. Jak uvádí Piťha cílem školy je: *„vychovávat z každého jednotlivého žáka příjemného sousedu, spolehlivého spolupracovníka nebo obchodního partnera a věrného životního druha. Jsme přesvědčeni, že nejlepší cesta, jak přispět k řešení globálních problémů, je obohatit současnou společnost větším počtem poctivých, zodpovědných a laskavých lidí“*.⁵³ Z tohoto tvrzení tedy vyplývá, že nejde jen o zvládnutí základního kurikula, ale také o výchovu k „člověčenství“. A k tomu přispívá příznivé klima školy a školní třídy.

Mnohé školy se aktivně účastní rozličných projektů, kterými mohou pozitivně ovlivnit klima ve své škole. Jsou to např. Zdravá škola (výchova ke zdraví), Férová škola (podpora škol, které vytváří spravedlivé podmínky pro všechny děti – princip inkluzivního vzdělávání), Škola hrou (zefektivnění a zatraktivnění výuky na ZŠ a SŠ – využívání moderní výpočetní techniky). Škola, na které pracuji, se účastní projektu „Rodiče vítání“ (je to značka pro školy otevřené rodičům).⁵⁴ Kritéria, jež musí splňovat škola, která se chce tohoto projektu účastnit, jsou např.:

- rodiče se dostanou bez problémů do školy i v odpoledních hodinách
- rodiče mají k dispozici kontakty na všechny učitele i vedení školy
- rodiče mají k dispozici informace o aktivitě školy

52 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 60. ISBN 978-80-7409-010-3.

53 KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 123. ISBN 80-7178-253-X.

54 PRŮCHA, Jan. Alternativní školy. [online]. MŠMT, © 2012 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.jdeme-do-skoly.cz/13-Typy-zakladnich-skol-a-vzdelavacich-programu.html>

- na třídních schůzkách je respektováno soukromí a neprobírá se prospěch a chování jednotlivých žáků před ostatními rodiči

- školní akce jsou plánovány na dobu, která je pro rodiče výhodná apod.⁵⁵

Splnění těchto kritérií a zapojení se do některých z projektů má také nepochybně vliv na utváření příznivého klimatu školy.

55 Rodiče vítáni. [online]. © 2011 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/dotaznik/>.

4 TYPY KLIMATU ŠKOLY

4.1 Typy klimatu školy podle různých vztahů a postojů

Klima školy má význam sociálně vztahový a pedagogicko-psychologický. Důležité jsou tedy vztahy. Učitelé by měli být srozuměni s filozofií školy, aby společně vytvářeli pozitivní klima ve školním prostředí. Ale mají učitelé stejný názor na to, co je pro vzdělávání podstatné? Tak jako v mnoha jiných profesích mají lidé na stejnou věc odlišný názor, tak i učitelé se mohou ve svých názorech odlišovat. A tím také působí rozdílně na klima školy. Některý učitel preferuje pořádek a disciplínu, jiný zase zdůrazňuje samostatné rozhodování žáků. Některý dává žákům tresty a některý je naopak více benevolentní. Je důležité, aby se učitelé orientovali i v pedagogicko-psychologických východiscích svého jednání, aby jejich výchovná a vzdělávací činnost byla přizpůsobena osobnosti žáka, aby jejich činnost byla v souladu s filozofií a záměry školy.

Vedení školy by tedy mělo více dbát na další vzdělávání a sebevzdělávání učitelů, aby, mimo jiné, učitelé dokázali klima školy vytvářet spíše promyšleně než intuitivně, aby škola lépe dosáhla svých cílů. Je zjištěno, že čeští učitelé v oblasti dalšího sebevzdělávání jsou pozadu za učiteli jinde v Evropě.⁵⁶

V knize „Schulleitung – ein Lernsystem“ je uvedeno, že v Německu se mnoho vzdělávacích institucí zabývá dalším vzděláváním učitelů, např. organizují pro učitele „školení“, na kterých učitelé prezentují a vzájemně hodnotí své výukové metody a poskytují tím ostatním učitelům informaci o organizaci jejich vyučování a klimatu ve třídách. Učitelé vnímají tuto možnost svého osobního rozvoje velmi pozitivně, neboť tak mohou získat cenné informace z praxe a mohou tyto pozitivní zkušenosti následně ve své třídě aplikovat a dále rozvíjet.⁵⁷

Aby mohli učitelé táhnout tzv. „za jeden provaz“, musí být tedy informováni, s tím souvisí již výše uvedené sebevzdělávání a dále je důležité, aby se učitelé neizolovali ve svých kabinetech, ale naopak - aby dokázali vzájemně spolupracovat.

⁵⁶ ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 142-144. ISBN 978-80-247-2742-4.

⁵⁷ BESSOTH Richard a Hans-Joachim SCHMIDT. Schulleitung – ein Lehrsystem. Neuwied: Hermann Luchterhand, ©1989, s. 35.24/3.

Littleová dělí vztahy učitelů dle těchto úrovní:

- společenská konverzace
- pomoc a podpora
- sdílení a výměny názorů a zkušeností
- společná práce (týmové vyučování, kolektivní plánování apod.)⁵⁸

Je tedy důležité, aby při vzdělávání budoucích učitelů byla stejná pozornost věnována jak stránce odborné, tak i pedagogicko-psychologické. Pro příznivé klima ve škole je důležité, aby byli učitelé přátelštější jak k žákům, tak i ke svým kolegům.

Není však dostačující jen vstřícnost k žákům, učitel se musí o žáky dobře starat. To znamená, že musí podporovat pozitivní klima ve třídě, toto klima pozorovat a také vysvětlovat. „*Čím víc jsou učitelé empatičtější, tím lépe chápou potřeby a postoje žáků, rozumějí jim a na jejich základě umějí vytvářet a ovlivňovat klima třídy.*“⁵⁹

Klima školy můžeme dále dle vzájemných vztahů rozdělit na:

- Osobnostně orientovaný klimatický typ – zde je typická podpora a pomoc žákům, individuální přístup, minimum zátěžových situací. Vzájemné vztahy žáci-žáci, žáci-učitel, učitel-ředitel jsou velmi dobré. Žáci chodí do školy rádi a učitelé jsou se svojí profesí spokojeni.
- Diskrepantní klimatický typ – učitelé vnímají vztahy s ostatními kolegy a s žáky pozitivně. Rodiče však hodnotí tyto vztahy jako negativní a klima školy následně vnímají jako nepříznivé. Žáci se bojí chodit do školy a jejich vztahy se spolužáky jsou zpravidla negativní.
- Funkčně orientovaný klimatický typ – negativní vztahy mezi žáky a učiteli, žáci mají ke svým učitelům nízkou důvěru. Ve třídě panuje přísná disciplína a zaměřenost je především na výkon. Ve třídě je slabá soudržnost, ale mezi žáky se objevují konkurenční spory. Žáci nechodí do školy rádi, mají strach. Rodiče i učitelé vnímají klima jako nepříznivé, ale vzájemné vztahy mezi učiteli jsou dobré.

58 ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 144. ISBN 978-80-247-2742-4.

59 PETLÁK in ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 18. ISBN 978-80-247-2742-4.

- Distanční klimatický typ – vztahy mezi žáky a učiteli jsou negativní, ale naopak žáci mají mezi sebou dobré vztahy. Je zde velký odstup mezi učitelem a žáky. Vztahy mezi učiteli jsou negativní. Rodiče a učitelé posuzují klima jako velmi negativní. Žáci nechtějí chodit do školy, ale ne ze strachu, ale z důvodu nízké motivace.

Pokud se zamyslím z hlediska vztahů nad klimatem školy, ve které působím, myslím si, že bych klima naší školy mohla zařadit do „Osobnostně orientovaného klimatického typu.“ Vzájemné vztahy mezi učiteli, jakož i směrem k vedení školy, jsou přátelské a spolupracující. Učitelé mají k žákům individuální a vlídný přístup. A snad i z toho důvodu chodí naši žáci do školy rádi a jejich rodiče hodnotí školu pozitivně.⁶⁰

4.2 Typy klimatu podle výchovných stylů

Vliv na utváření klimatu ve škole a ve školní třídě má také nepochybně kázeň žáků. Dle provedených výzkumů „kázeňské problémy vedou ke snížení podílu času věnovaného učení, což zásadním způsobem poškozuje výsledky výuky.“⁶¹ Je tedy zřejmé, že kázeňské problémy mají negativní vliv na klima školní třídy. Spojením kázně s výchovou se zabýval již Jan Amos Komenský. Ve Velké didaktice Komenský uvádí: „Škola bez kázně, mlýn bez vody. Neboť odejmeš-li mlýnu vodu, musí se zastavit; zrovna tak odejmeš-li škole kázeň, všechno musí ochabnout.“⁶² Žák má být dle Komenského usměřňován ne kvůli tomu, že „zhřešil“, ale proto, aby se nevhodné chování již neopakovalo. Komenský tím však neměl na mysli křik, či násilí ze strany učitelů, ale aby učitelé dokázali ve třídě vytvořit příznivé klima založené na maximální pozornosti a soustředěnosti jak ze strany žáků, tak i učitelů. Velká míra odpovědnosti spočívá na působení a vlivu vychovatele.

Záměrně jsem nenapsala, že odpovědnost spočívá na učiteli, neboť převážnou část odpovědnosti má rodina a rodinné prostředí. Mladí lidé se mnohdy v dnešním „uvolněném“ společenském životě hůře orientují, hledají sami sebe a pomoc by měli najít především ve své rodině. Stává se však, že rodina pomoc z různých příčin nenabízí, a pak se předpokládá, že pomoc nabídne škola.

Jak jsem již popsala v předchozí kapitole, učitel by tedy měl být i „psychologem“,

60 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 77-79. ISBN 978-80-7409-010-3.

61 KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002, s. 386-389. ISBN 80-7178-253-X.

62 PATOČKA, Jan. Vybrané spisy Jana Amose Komenského svazek I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958. s. 229.

aby žákům s kázeňskými problémy dokázal pomoci a navodil ve třídě pozitivní vztahy. Důležité je, aby učitel upevňoval u žáků pocit sounáležitosti se třídou, aby se ve třídě žáci cítili dobře a měli pocit bezpečí. Pokud třída naplňuje požadavky žáků, ve třídě panuje příznivé klima, nemají žáci potřebu hledat jiné, mnohdy nevhodné skupiny. I z tohoto důvodu je pozitivní klima třídy velmi důležité.

Aby učitel upevnil ve třídě sociální vazby a minimalizoval kázeňské prohřešky je důležité, aby se zaměřil na:

- *podporu pozitivních vztahů ve třídě*
- *podporu mezitřídních pozitivních vztahů*
- *žáky rizikové a riziky ohrožené*
- *podporu pedagogů*
- *akce pro rodiče⁶³*

Každá třída se vyznačuje svým specifickým klimatem a dle trojice základních výchovných stylů rozlišuje klima na:

- autoritativní (Mezi učitelem a žáky je odstup. Ve třídě jsou špatné vztahy mezi žáky a učiteli. Žáci a učitel si nedůvěřují. Učitel je přísný a je příliš zaměřen na výkon žáků).
- liberální (Učitel je málo aktivní, nedbá na disciplínu a není důsledný. Mezi učitelem a žáky panují negativní vztahy, ale spolužáci mezi sebou mají vztahy dobré. U žáků je slabá motivace k učení).
- demokratické (Žáci svému učiteli důvěřují, neboť dává málo příkazů a podporuje aktivitu žáků. Učitel má pro žáky porozumění. Demokratické klima podporuje spolupráci. Vzájemné vztahy mezi žáky i mezi žáky a učiteli jsou velmi dobré. Strach ze školy je v případě demokratického klimatu u žáků minimální, žáci chodí do školy rádi a chtějí se učit).⁶⁴

Každé z těchto klimat ovlivňuje jiným způsobem způsob chování a vnímání žáků. V případě autoritativního klimatu převažuje u žáků napětí, podrážděnost až agresivita

63 BRAUN, Richard, Dana MARKOVÁ a Jana NOVÁČKOVÁ. Praktikum školní psychologie. Praha: Portál, 2014, s. 84. ISBN 978-80-262-0176-2.

64 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 79. ISBN 978-80-7409-010-3.

a naopak v případě demokratického klimatu jsou mezi žáky přátelské vztahy a objevuje se u nich tendence ke skupinové práci. Demokratické klima je hodnoceno jako optimální, i když toto základní členění je zjednodušené a mnohdy se některé prvky překrývají.⁶⁵

Je důležité nastolit takové klima, které bude žáky a učitele sblížovat a ve kterém budou vytvořeny podmínky pro zdárný průběh výuky. Učitel může svým výchovným a pedagogickým působením ovlivnit klima třídy a zabránit tomu, aby u žáků docházelo ke ztrátě motivace k učení.⁶⁶

4.3 Typy klimatu podle způsobu vedení školy a kontaktu školy s okolím

V předchozích kapitolách jsem se mimo jiné věnovala osobnosti učitele a jeho vlivu na utváření klimatu ve třídě/škole. Ovšem na pracovní výkon a na profesní spokojenost učitele má také nepochybně vliv vedení školy. V případě vedení školy se jedná o ředitele a zástupce ředitele. Vedoucí pracovník by měl mít určité vlastnosti, které jej předurčují k tomu, aby byl ve své funkci úspěšný. Jirásek uvádí, že vedoucím pracovníkem by měla být *„přesvědčivá a vlivná vůdčí osobnost, která není uzavřena v sobě, nýbrž naopak osobnost otevřená, projevující se ve vlivu na jiné; aby mohl jiné zapalovat, musí mít sám v sobě žár.“*⁶⁷

Záleží tedy nejen na osobních vlastnostech vedoucího pracovníka, ale i na tom, jaké je celkové klima na pracovišti, které vedoucí pracovník svojí osobností velmi ovlivňuje. Každý vedoucí pracovník musí být schopen stanovit taková pravidla, která budou striktně všemi dodržována a měl by vědět jak spravedlivě nejen pokárat, ale také pochválit.⁶⁸

K vlastnostem, které by měl vedoucí pracovník mít a mohl se tak spolupodílet na utváření pozitivního klimatu, řadíme:

- intelektuální úroveň
- organizační schopnosti
- pracovní a sociální adaptabilita

65 ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, s. 304. ISBN 80-7178-463-X.

66 Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb. Klima školní třídy. [online], [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/6.TMZ_SPP_Klima_skolni_tridy.pdf

67 JIRÁSEK in ŘEHULKA, Evžen. Psychohygienické otázky pedagogické psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 85

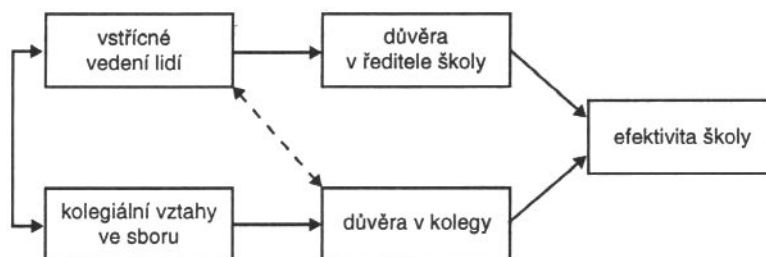
68 Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb. Klima školní třídy. [online], [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/6.TMZ_SPP_Klima_skolni_tridy.pdf

- osobní dominantnost
- schopnost citlivého reagování na názory a postoje ostatních kolegů
- vyrovnaná osobnost
- aktivní přijímání nových konceptů
- pracovní houževnatost a vytrvalost
- žádoucí morální vlastnosti ⁶⁹

Vedoucí pracovník těmito vlastnostmi pozitivně ovlivňuje klima na pracovišti. Příznivé klima utvářené vedením školy má vliv na motivaci a pracovní spokojenost učitelů, která se následně projeví na spokojenosti žáků a jejich rodičů.

Naopak nepříznivé klima vyvolané vedením školy může vést u učitelů ke zklamání, mohou zažívat pocity strachu, podrážděnosti, a dokonce nepříznivé klima může vést u učitelů až ke zdravotním problémům (zažívací problémy, bolesti hlavy apod). Klima, které vedení školy vytváří, má tedy z dlouhodobého hlediska vliv na celkový chod školy a ovlivňuje tak výsledky výchovně – vzdělávacího procesu.

Z tohoto důvodu je žádoucí, aby v učitelském sboru panovalo otevřené klima, které se projevuje vzájemnou důvěrou a srozumitelnými pravidly. Takové klima, které podporuje u učitelského sboru vzájemnou spolupráci, kde učitelé nezažívají pocit frustrace, nýbrž svými kooperativnímu vztahy s ostatními vytváří fungující tým.⁷⁰

Obr. 2. ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Model klimatu školy. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, s. 587. ISBN 80-7178-463-X.

Pokud by ve škole převažovalo uzavřené klima, potom by se u všech členů objevovalo apatické chování a jejich spokojenost by závisela pouze na tom, zda budou splněny jejich sociální potřeby a zda oni sami zažijí pocit úspěchu.

69 ŘEHULKA, Evžen. Psychohygienické otázky pedagogické psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 85.

70 ŠTECH, Stanislav a Jana ZAPLETALOVÁ. Úvod do školní psychologie. Praha: Portál, 2013, s. 226. ISBN 978-80-262-0368-1.

Dle způsobu vedení školy a kontaktu s okolím rozdělujeme klima do čtyř klimatických typů:

1. klimatický typ – Škola autokratického typu, která se izoluje od okolí

Rodiče a žáci nemohou do dění ve škole zasahovat, vše je v rukou ředitele a učitelů. Žáci i rodiče jsou považováni za podřízené, kteří musí poslouchat. Vztahy s okolím nejsou pro školu důležité. O nových koncepcích škola pochybuje.

2. klimatický typ – Škola autokratického typu, se vztahem k okolí

Ředitel a učitelé řídí všechny aktivity školy. Ve škole je neustále vyvíjena nějaká činnost, aktivita (slaví se různá výročí, pořádají se výstavy a přednášky, zvou se významní hosté). Jiný názor, než má vedení školy, nelze prosadit.

3. klimatický typ – Škola demokratického typu, která se izoluje od okolí

Škole záleží na vzájemné a fungující spolupráci s učiteli, žáky i rodiči, ale nezajímá ji situace „venku“. Škola nemá zájem komunikovat s někým, kdo není součástí školního prostředí. Snahou je vytvořit ze školního prostředí „svůj malý, lepší svět“.

4. klimatický typ – Škola demokratického typu, se vztahem k okolí

Snaha o vzájemnou spolupráci. Zdůrazňuje se vliv okolí. Klade se důraz na spolupráci s rodiči a společně s nimi se plánují různé školní aktivity (setkání s básníky, umělci, politiky). Aplikují se nové metody ve vyučování. Učitelé spolu s žáky konzultují způsob a obsah výuky.⁷¹

Ředitelé škol si musí uvědomit svoji rozhodující úlohu při utváření školního klimatu, které působí nejen uvnitř dané školy, ale také ovlivňuje kontakty se školou navenek, neboť nespokojený učitel nemůže ovlivňovat žáky pozitivně a rodiče si přejí, aby jejich děti chodily do školy rády, zkrátka aby se ve škole cítily dobře. A vlivem pozitivního klimatu ve školách jsou rodiče žáků mnohem více nakloněni vzájemné komunikaci a spolupráci se školou.⁷²

71 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 80. ISBN 978-80-7409-010-3.

72 CANGELOSI, James. Strategie řízení třídy. Praha: Portál, 1994. s. 206. ISBN 80-7178-406-0.

5 MOŽNOSTI PREVENCE

5.1 Pozitivní klima školy

Člověk je od pradávna tvorem sociálním, který vyhledává společnost ostatních lidí. Být součástí skupiny, to vždy znamenalo „být v bezpečí“ a proto nejhorším trestem, jaký mohl jedince potkat, bylo vyloučení ze skupiny. Platí to i v dnešní době, v současné společnosti. Každý dospělý člověk, který nastupuje na nové pracovní místo, má strach a obavu, jak ho kolektiv ostatních pracovníků přijme, jak tzv. zapadne. Dospělý člověk si však některé situace vysvětlí a netrápí se s nimi tolik jako dítě. „*Pro dítě je nepřijetí ze strany ostatních a především ze strany pedagoga tím nejhorším, co je může ve škole potkat. A utéci nemůže.*“⁷³ Z tohoto tvrzení opět vyplývá, jak důležité je pozitivní klima ve školním prostředí.

Jaká je tedy škola, která vykazuje znaky pozitivního klimatu? Doležalová uvádí, že odpověď můžeme nalézt již v samotném názvu tohoto pojmu.

K – komunikace, kooperace

L – pozitivní ladění

I – inovace

M – moderní metody

A – aktivita⁷⁴

Spilková popisuje pozitivní klima školy jako: pohoda, důvěra, bezpečí, jistota, radost, otevřenost, vstřícnost, vzájemný respekt, úcta, ohleduplnost, tolerance, spolupráce, respektování pravidel, pracovitost, důslednost.

A naopak negativní klima školy jako: smutek, strach, nervozita, agrese, napětí, žalování, nepřejícnost, posmívání, zesměšňování, ponižování, nerespektování pravidel, chaos, pasivita, lenost.⁷⁵

73 SVOBODOVÁ, Eva. Dobré školní klima stojí na spolupráci. Informatorium, Praha: Portál, 2010, č. 7, s. 12. ISSN 1210-7506.

74 DOLEŽALOVÁ in GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 84. ISBN 978-80-7409-010-3.

75 SPILKOVÁ in GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 85. ISBN 978-80-7409-010-3.

Pozitivní klima školy žáky a učitele sblíží, a naopak negativní klima působí nepříznivě na atmosféru ve škole.

Příznivé školní klima je však výsledkem spolupráce všech, kteří školní prostředí vytváří, ať už to jsou pedagogičtí pracovníci, žáci, vedení školy nebo rodiče. Vliv na klima školy mají také nepedagogičtí zaměstnanci školy – uklízečky, kuchařky, školník, vedoucí stravování.

Školu tvoří skupina lidí, která svým chováním a jednáním ukazuje žákům, jak fungují mezilidské vztahy. Všechny osoby ve škole jsou pro utváření pozitivního klimatu důležité. Děti mohou nerady vzpomínat na školu i z toho důvodu, že měly strach z paní uklízečky, která na ně byla nepříjemná. Je důležité, aby vedení školy vyhledávalo a udrželo si takové zaměstnance, kteří budou spolupracovat, vzájemně komunikovat, respektovat se, neboť jen tak může klima školy působit pozitivně na své žáky. Když žáci vnímají, že se všichni zaměstnanci školy vzájemně respektují, dochází u nich k rozvoji emoční inteligence, která je pro jejich budoucí společenský život velmi důležitá.⁷⁶

V díle „Pestalozziho dopis příteli o pobytu ve Stanzu“ píše Pestalozzi, jak jsou pro lidstvo důležité základy, které dítě získá, jak je důležité, kdo a jakým způsobem na dítě působí. *„Neuznával jsem žádný řád, žádnou metodu ani umění, jež by nespočívaly na prostých důsledcích mé lásky k dětem. Tak jsem podřídil i učení dětí vyššímu hledisku probudit v nich lepší city a nechat na ně vši silou působit přirozené vztahy, v nichž mezi sebou a za mé péče žily.“*⁷⁷ Dle Pestalozziho dětem nejvíce škodí nedostatek laskavého vztahu a tvrdil, že se snažil vytvořit ve svých ústavech laskavé prostředí pro ty děti, které toto prostředí ve své rodině postrádaly. Vzhledem k tomu, že i dnes jsou děti, které vlídné rodinné prostředí postrádají, je důležité, aby jim příjemné prostředí nabídla škola. *„Učitelé nezřídka zapominají, že tam, kde není laskavé ruky u rodičů, by ji měli podávat dětem oni. To je pravděpodobně nejvyšší etickou povinností učitelství.“*⁷⁸

Ve škole s pozitivním klimatem jsou většinou učitelé připraveni citlivě přistupovat k žákům a k jejich problémům. Tam, kde není příjemná atmosféra, nemůže vzniknout pozitivní klima.⁷⁹

76 SVOBODOVÁ, Eva. Dobré školní klima stojí na spolupráci. Informatorium, Praha: Portál, 2010, č. 7, s. 12. ISSN 1210-7506.

77 KYRÁŠEK, Jiří. J. J. Pestalozzi ze života a díla. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 123.

78 KYRÁŠEK, Jiří. J. J. Pestalozzi ze života a díla. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 40.

79 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 86. ISBN 978-80-7409-010-3.

5.2 Účinky klimatu školy

Klima školy ovlivňuje výchovně – vzdělávací proces tak, aby docházelo k žádoucímu formování žáků. Účinky pozitivního klimatu se projevují u žáků v jejich samostatnosti, vstřícnému chování ke spolužákům, ochotě spolupracovat, ale také příznivé klima ovlivňuje jejich morální vývoj a dochází ke zvnitřnění hodnot. Za účinky nepříznivého klimatu můžeme považovat například nadměrnou soutěživost žáků, strach a opatrnost.

K pozitivním účinkům klimatu můžeme řadit také výkon žáků. Ve třídě, kde panuje příznivé klima, jsou žáci sebevědomější, tvořivější, méně vyrušují a více se vzájemně respektují. Takové pracovní prostředí vyhovuje i učitelům, z čehož vyplývá, že pozitivní klima má příznivé účinky nejen na žáky, ale také na spokojenost a motivaci učitelů.

Účinky klimatu působí také na chování a tělesný stav žáků. Žáci, kteří vnímají klima ve škole pozitivně, jsou lépe naladěni a neřeší spory agresivním chováním. Ukázalo se, že ve třídách s pozitivním klimatem se žáci lépe soustředí a neprojevují se u nich pocity spojené se smutkem a rozmrzelostí. Ve třídách s negativním klimatem se projevují u žáků zdravotní obtíže, které souvisí se stresovou zátěží.⁸⁰

V případě nepříznivého klimatu, kdy se žák cítí ohrožen a je vystaven stresovým situacím, projevuje se účinek této situace jako útek, útok, podřízení.

Útek – může se projevit vyrušováním ve vyučování, pasivitou, mlčením, záškoláctvím.

Útok – je opakem pasivního chování, kdy žák odporuje, provokuje a může se stát až agresivním.

Podřízení – absolutní podřízení pravidlům školy. „*Pokud škola neumožňuje žákům revoltu a není místem, kde lze vtipkovat, zpronevěřila se svému poslání. A jejím hlavním posláním je formovat v žácích kritického ducha...Bezduché podřízení by mělo být v přímém rozporu s žakovským stavem. Být žákem a být podřízený, to vnímám jako životní ztroskotání.*“⁸¹

Kvalitní klima školy/třídy má spojitost s humanizací školy, o které se v současné době také hovoří. Humanizující se škola je aktivní škola, která nabízí žákům spoustu aktivit, ve kterých jsou žáci motivováni ke skupinové práci. Škola má vytvořené podmínky pro

80 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 90-95. ISBN 978-80-7409-010-3.

81 GENTZBITTEL in AUGER, Marie-Thérèse. Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením. Praha: Portál, 2005, s. 26-28. ISBN 80-7178-907-0.

tuto aktivní práci (laboratoře, speciální učebny), pořádá výlety, žáci navštěvují muzea, diskutují, zkrátka učí se celou svojí osobností. Pro humanizaci školy je zásadním předpokladem vnímat potřeby žáků, aby vnímali školu jako místo, které jim pomáhá v učení, v rozvoji a v seberealizaci.

Žáci si přejí:

- být respektováni a mít učitele, kteří jim budou důvěřovat
- takovou školu, ve které se budou cítit dobře a bude jim na ní záležet
- učitele, kteří pomohou a podpoří je
- přijmout zodpovědnost za své vzdělávání
- cítit se ve škole svobodně
- soudržnost všech „škola jako tým“
- učitele, kterým jde především o to, aby byli žáci úspěšní
- možnost volby

„Toto žákovské „chtění“ je třeba ve vzájemných vztazích vcítivě zaznamenávat, kultivovat, vhodně uspokojovat a činit z něho tažnou sílu klimatu třídy a školy.“⁸²

5.3 Jak zkvalitnit klima školy

Všichni aktéři, jichž se nějakým způsobem dotýká školní prostředí, si přejí mít školu, která bude tzv. kvalitní. Kvalitní škola to je ta, se kterou jsou všichni spokojeni. Nejdůležitější je, aby žáci i pedagogové měli na školu pozitivní vazby, aby vzdělávací proces byl kvalitní. A tato spokojenost a kvalita vzdělání souvisí s příznivým klimatem školy. Gavora uvádí, že *„klima třídy vyjadřuje, do jaké míry je žák ve třídě spokojený...“⁸³* Klima školy je tedy kvalitní, když jednotlivci, žáci i učitelé hodnotí školní prostředí pozitivně.

Spokojenost se může projevovat již při příchodu žáků do školy, kdy radostně vítají paní učitelku a těší se na vyučování. Možná tato věta působí naivně, ale já tuhle situaci při příchodu do naší školy denně zažívám. Žáci, se kterými pracuji jako asistent pedagoga,

82 HELUS, Zdeněk. Humanizace školy – samozřejmost či rozporuplná výzva? Pedagogická revue, roč. 55, 2003, č. 5, s. 436-437. ISSN 1335-1982.

83 GAVORA in ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010, s. 213. ISBN 978-80-247-2742-4.

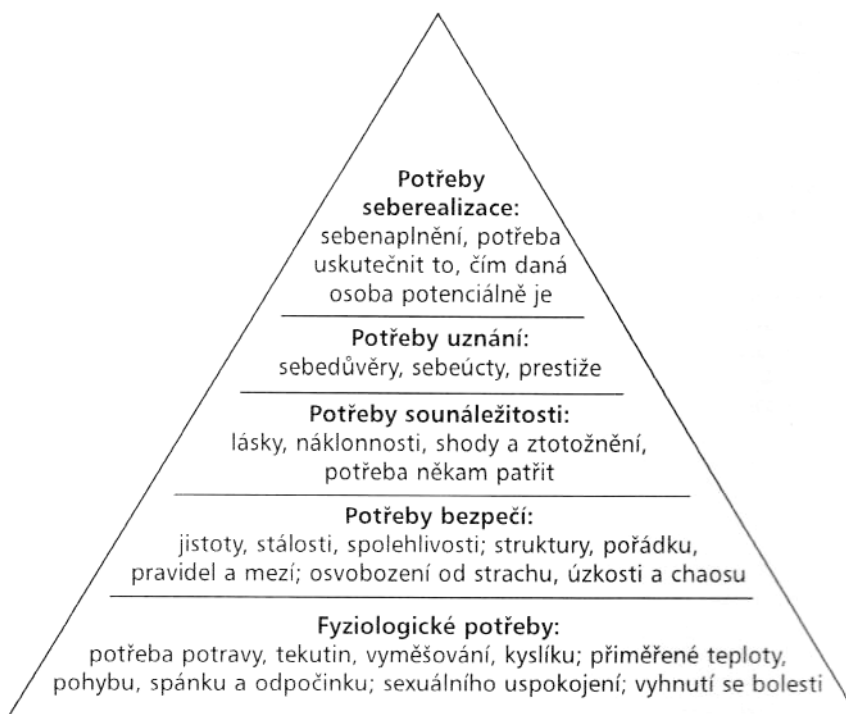
na mě čekají ráno před školou, doprovází mě až do kabinetu a zvědavě se vyptávají, co se dnes budou společně s paní učitelkou učit. Žádný náznak strachu, či nechuti do vyučování. Myslím si, že žáci vnímají klima naší školy pozitivně a snad se v mém výzkumném šetření potvrdí, že také jejich rodiče jsou s klimatem školy spokojeni.

Klima školní třídy lze zkvalitnit, jak jsem se také již výše zmínila, důrazem na vztahy ve školním prostředí. Ve třídě, kde působím, máme 4 integrované žáky s vývojovými poruchami učení (mentální postižení, tělesné, kombinované). Výuka v této třídě je tedy pro paní učitelku náročnější, ale přesto se snaží, aby klima ve třídě bylo pozitivní, aby se všichni žáci do výuky zapojili, naučili se spolupracovat a brali ohled na „slabší“ spolužáky. Tento způsob spolupráce se podílí na zkvalitňování klimatu ve třídě a následně i ve školním prostředí.

Také Fox hovoří o tom, že spokojenost se školním prostředím je cílem školního klimatu. *„Spokojenost žáků, rodičů, učitelů stojí přece výš než kterýkoliv jiný indikátor kvality nebo jakýkoliv „rádoby objektivní“ přístup jako je např. počet žáků, kteří se dostanou na místní gymnázium. Nehledě na to, že když vzdělávání naplní vysokou úroveň spokojenosti zúčastněných, pak i tyto kvality zajistí.“*⁸⁴

Kromě důrazu na spokojenost všech zaměstnanců školy, žáků i rodičů je pro zkvalitňování klimatu ve školním prostředí důležité, aby byly respektovány potřeby jednotlivců. A to nejen žáků a učitelů, ale také provozních zaměstnanců. Nejznámější model týkající se lidských potřeb je model amerického psychologa Abrahama Maslowa. Jde o fyziologické potřeby, potřeby bezpečí, potřeby sounáležitosti, potřeby uznání, potřeby seberealizace. Při uspokojování potřeb platí dle Maslowa princip hierarchie. Nejprve jsou uspokojeny fyziologické potřeby, následně potřeba bezpečí, sounáležitosti, uznání a nakonec potřeba seberealizace.

84 FOX in ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010, s. 214. ISBN 978-80-247-2742-4.

Obr. 3. HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Maslowův model přirozených lidských potřeb. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 42. ISBN 80-7178-263-7.

Z tohoto poznatku by, při snaze o zkvalitnění klimatu, měla vycházet i škola. Ve škole se tedy musí vytvořit takové podmínky, díky kterým budou uspokojeny všechny tyto přirozené potřeby.

Fyziologické potřeby jsou ve školním prostředí uspokojovány:

- relaxační chvílky ve vyučování, změna polohy žáků během vyučování (mohou stát), pohyb o přestávkách, navýšení počtu hodin tělesné výchovy, za příznivého počasí pobyt na čerstvém vzduchu, pitný režim apod.

Potřeba jistoty, bezpečí

u žáků:

- jasná pravidla, individuální přístup, spravedlivost učitele, předcházení šikaně, laskavost ze strany učitelů, schránka důvěry apod.

u učitelů:

- stabilní zázemí a pracovní podmínky, profesní svoboda, spravedlivé odměňování, partnerské vztahy s vedením školy apod.

u ředitele:

- stabilní pracovní podmínky, důvěra zaměstnanců i rodičů žáků, vstřícná komunikace s nadřízenými orgány apod.

ostatní zaměstnanci školy:

- stabilní pracovní podmínky a pravidla školy, vstřícná komunikace s vedením školy, učiteli, žáky i rodiči apod.

Potřeba sounáležitosti

žáci:

- sounáležitost se třídou i školou, aktivní účast na dění ve třídě/škole, přátelské vztahy v kolektivu, rozvoj empatie apod.

zaměstnanci školy:

- utváření pocitu sounáležitosti všech zaměstnanců, společné řešení problémů, diskuse apod.

Potřeba úcty, sebedůvěry

žáci:

- respekt dospělých, podporování zdravého sebevědomí každého žáka, motivace apod.

učitelé a ostatní zaměstnanci:

- zpětná vazba, pochvala, projevy respektu apod.

Potřeba seberealizace

žáci:

- podpora žáka v dalším vzdělávání, nabídka volitelných předmětů, rozvoj talentu, diskuse s žákem, školní akce apod.

učitelé, vedení a ostatní zaměstnanci:

- svobodná volba výukových a hodnotících metod, učebnic a pomůcek, spolupráce všech zaměstnanců školy, možnost dalšího sebevzdělávání, finanční podpora apod.⁸⁵

85 HAVLÍNOVÁ, Míluše a kol. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998, s. 42-47. ISBN 80-7178-263-7.

Jak zkvalitnit klima školy v širším slova smyslu? Ztotožňuji se s názorem Havlínové, která uvádí: *„Cestou, jak prospět dětem ohrožovaným vžitou praxí školy a jak zvýšit i lidský potenciál národa zde ztrácený, je především změna celkového pojetí vzdělávání a proměna oné vžité praxe: proměna zploštělého tradičního způsobu výuky v základních školách ve způsob orientovaný na žáka, vnitřní diferenciací vzdělávacích programů, komunikativní výchova, partnerský vztah učitele a žáka, demokratické poměry ve škole, v obci a ve státě.“*⁸⁶

86 HAVLÍNOVÁ, Miluše. Úzkost ze zkoušení a školní dráha dítěte v režimu tradiční výuky. Učitelské listy, roč. 1, 1993-1994, č. 8, s. 4-5. ISSN 1210-7786.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 EMPIRICKÝ VÝZKUM

6.1 Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Hlavním cílem výzkumného šetření méjí diplomové práce je zjistit, jak rodiče vnímají, prožívají a hodnotí klima školy. Z údajů, které vyhodnotím, chci stanovit závěry, porovnat klima školy ve městě a na vesnici.

Dalším cílem méjí praktické diplomové práce je informovat vedení školy o výsledku dotazníkového šetření, poskytnout vedení školy zpětnou vazbu, aby výsledky mého šetření mohly pomoci zkvalitnit školní klima.

Na počátku výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Dle rodičů je největším tvůrcem klimatu školy třídní učitel.

H2: Rodiče žáků venkovské školy budou hodnotit klima školy pozitivněji než rodiče žáků školy městské.

6.2 Metoda výzkumu

Pro vypracování praktické části diplomové práce jsem použila metodu kvantitativního výzkumu. Formou tohoto výzkumu byl dotazník. Dotazník je vhodný pro zjišťování hromadných údajů, neboť v relativně krátkém čase je možné získat větší množství informací.⁸⁷

V úvodu dotazníku byli respondenti seznámeni s účelem dotazníku, další část obsahovala 24 otázek zaměřených na klima školy. Blíže specifikovat mohli respondenti 5 z těchto otázek. Pokud nebyla respondentům u otázky nabídnuta jiná možnost, zvolili vždy jen jednu z nabízených možností.

Otázky byly pokládány nejprve lehčí, následovaly těžší a v závěru dotazníkového šetření měli respondenti možnost vlastního hodnocení školy. Otázky byly formulovány tak, aby bylo dosaženo cíle diplomové práce, a to zjistit názor rodičů na klima školy.

Náhodně bylo osloveno 60 rodičů žáků prvního stupně základní školy ve městě a 60 rodičů žáků prvního stupně základní školy na vesnici. Výzkumu se účastnilo 53 rodičů žáků

87 GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010, s. 121-122. ISBN 978-80-7315-185-0.

základní školy ve městě (14 mužů a 39 žen) a 43 rodičů (3 muži a 40 žen) žáků základní školy na vesnici.

Následně byly dotazníky sesbírány a zpracovány. Někteří rodiče podrobněji zpracovali otázky, které nabízeli možnost volné odpovědi.

Dotazník je přílohou diplomové práce.

6.3 Výběr lokalit

Výzkumné šetření bylo provedeno na prvním stupni dvou základních škol – ve Vyškově a v Drnovicích. Tohoto šetření se zúčastnilo celkem 96 rodičů, jejich žáci navštěvují tyto základní školy.

Základní škola ve Vyškově, kterou jsem si pro svůj výzkum vybrala, je úplná základní škola se všemi ročníky, s celkovým počtem žáků 295. Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je zaměřený na vzdělávání v souvislostech s přihlédnutím k individuálním vzdělávacím potřebám jednotlivých žáků. V souladu se ŠVP je na druhém stupni rozšířena výuka informatiky a dochází k propojování nejnovější počítačové technologie s ostatními předměty. Pět učeben má interaktivní tabuli. Škola nabízí žákům prvního ročníku jako nepovinný předmět výuku anglického jazyka. ŠVP je doplněn o školu v přírodě, výukové zájezdy do zahraničí, lyžařské kurzy, plavání, různé exkurze a další vzdělávací akce. Škola je zapojena do projektu „Rodiče vítáni.“ Zajímavostí na této škole je, že žáci první třídy se učí číst netradiční formou, tato metoda se nazývá Sfumato – splývavé čtení, která se u žáků v prvních třídách velmi osvědčila.

Matějček o této metodě napsal: „*Technika Splývavého čtení je ve své podstatě revoluční. Spotěšením mohu sdělit, že v ní nenacházím nic, co by nějak odporovalo dnešním poznatkům z neuropsychologie a vývojové psychologie. Naopak, pokud mohu posoudit, velice sympatický je její princip komplexního přístupu k počáteční výuce čtení. Rozlišuje dokonale zvukovou a grafickou podobu slova, zdokonaluje vyjadřovací schopnosti, přináší čtení s porozuměním, na které svět čeká již 150 let. Podělme se s dětmi o radost ze čtení.*“⁸⁸

88 MATĚJČEK, Zdeněk. O metodice Sfumato. [online]. ABC Music, © 2014 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.sfumato.cz/metodika-sfumato.html>

Škola podporuje začleňování všech dětí do vzdělání. Na škole je 20 dětí integrovaných s vývojovými poruchami učení (mentální postižení, tělesné, sluchové, kombinované, vady řeči) v tzv. individuální integraci. Škola zaměstnává 2 asistenty pedagoga.

Školní kuchyně nabízí obědy a nově v tomto školním roce také dopolední svačiny. Jídlo je připravované dle zásad zdravé výživy. Součástí školy je školní družina, která má tři oddělení s celkovou kapacitou 90 žáků.⁸⁹ Velkou výhodou této školy je rozsáhlý venkovní sportovní areál, který nabízí dětem pohybové vyžití. Za příznivého počasí děti nemusí trávit přestávky ve svých třídách, ale mohou být venku na čerstvém vzduchu, což také pozitivně ovlivňuje klima této školy.

Druhou školou, na které probíhalo výzkumné šetření, byla Základní škola v Drnovicích. Obec Drnovice leží 4 km západně od Vyškova, má téměř 2300 obyvatel a patří k nejstarším obcím v regionu.

Základní škola Drnovice má 226 žáků. Z toho 8 žáků v individuální integraci. Ve škole působí jeden asistent pedagoga. Výuka pro 1.-9. ročník probíhá dle ŠVP pro základní vzdělávání „Zdravá škola pro všechny.“ Cílem tohoto programu je „*aplikovat strategii podpory zdraví na podmínky školy a přispět k její účasti na vlastní proměně a rozvoji.*“⁹⁰ Jedná se o filozofii výchovy ke zdraví dětí, žáků i učitelů.

Škola usiluje o příznivé klima školy také tím, že vydává svůj školní časopis a účastní se různých vzdělávacích i sportovních soutěží.

Součástí školy je školní družina, školní dílny, cvičná kuchyně, školní knihovna a tělocvična. V areálu školy je travnaté hřiště i hřiště s umělým povrchem.⁹¹

6.4 Vyhodnocení získaných odpovědí, explanace, přínos

Níže jsou uvedeny všechny otázky a jejich vyhodnocení. U některých otázek je pro přesnost uvedeno i grafické zpracování. Na závěr je dotazníkové šetření shrnuto a vyhodnoceno.

V první části dotazníku byly vyhodnoceny základní charakteristické prvky, které se týkají

89 Základní škola Morávková. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: http://www.zsmoravkova.vys.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=81

90 Projekt škola podporující zdraví. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/program-zdrava-skola-skoly-v-cr>

91 Základní škola Drnovice. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.zs-drnovice.cz/>

pohlaví, věku, dosaženého stupně vzdělání.

1. Jakého jste pohlaví?

A) muž (17)

B) žena (79)

Z celkového počtu 96 respondentů zodpovědělo dotazník 79 žen a pouze 17 mužů. Z uvedeného výsledku vyplývá větší zastoupení žen v dotazníkovém šetření. Samotní žáci mi potvrdili, že domácí přípravu s nimi většinou dělají maminky.

2. Jaký je váš věk?

A) 18-30 (4)

B) 31-40 (65)

C) 41-50 (23)

D) 51-60 (4)

Největší počet respondentů v počtu 65 spadal do kategorie 31 - 40 let. Další početnější skupina v počtu 23 respondentů byla ve věku 41 - 50 let. 4 respondenti byli ve věkové kategorii 18 - 30 let a 4 respondenti v kategorii 51 - 60 let.

3. Jaké je vaše dosažené vzdělání?

A) základní (2)

B) střední odborné (22)

C) střední s maturitou (50)

D) vysokoškolské (22)

50 respondentů uvedlo jako své nejvyšší dosažené vzdělání střední s maturitou, 22 respondentů uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské a stejný počet 22 respondentů uvedlo jako nejvyšší dosažené vzdělání střední odborné, 2 dotazovaní uvedli základní vzdělání.

4. Jakou ZŠ navštěvuje Vaše dítě?

A) na vesnici (43)

B) ve městě (53)

53 respondentů odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje základní školu ve městě a 43 respondentů odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje základní školu na vesnici.

Další část dotazníku je zaměřena na otázky, které se věnují názoru rodičů k problematice klimatu školy.

5. Co je to podle Vás klima školy?

Zde měli respondenti možnost volné odpovědi.

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

35 respondentů považuje za klima školy prostředí školy a v něm vzájemné mezilidské vztahy. Za nejdůležitější označují vztah učitel – žák.

12 respondentů si myslí, že klima školy je celková atmosféra, celkové naladění ve škole.

5 respondentů popisuje klima školy jako pocity, které na člověka ve škole působí a které si ze školy odnáší.

1 respondent shrnul výše uvedené: *„Klima školy zjednodušeně vypovídá o tom, jak se učitelé, žáci, zaměstnanci, rodiče cítí v prostředí školy, jak je škola motivuje....“*

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

25 respondentů považuje za klima školy prostředí školy a vztahy, které tam panují. Tito respondenti také zdůrazňují především vztahy mezi žáky a učiteli.

6 respondentů zahrnuje do klimatu školy pocity žáků.

1 respondent shrnul výše uvedené: *Klima školy - „Dlouhodobé jevy, které jsou typické pro danou školu. Ovlivňuje je jak personální obsazení, tak složení žáků – z jakého sociálního prostředí přicházejí, vybavení školy, osobnosti pedagogů...“*

11 respondentů na tuto otázku neodpovědělo. Předpokládám, že respondenti neodpověděli na tuto otázku z toho důvodu, že neměli zájem vyjádřit slovy svůj názor, neboť tyto respondenti u žádné z dalších otázek nevyužili možnost volné odpovědi.

Celkově tedy většina dotazovaných má povědomí o klimatu školy. Z celkového počtu 96 respondentů 60 respondentů zdůrazňuje u klimatu školy vliv prostředí školy a vzájemný vztah mezi učitelem a žákem.

6. Které prvky tvoří klima? (je možné zvolit více odpovědí)

- A) materiální vybavení (26)
- B) vztahy mezi žáky (72)
- C) vztahy mezi žáky a učiteli (96)
- D) třídní učitel a jeho vlastnosti (40)

15 respondentů vybralo jako prvky klimatu školy všechny výše nabízené odpovědi.

24 respondentů vybralo možnost B)C)D)

23 respondentů zvolilo možnost B)C)

23 respondentů zvolilo pouze možnost C)

10 respondentů vybralo možnost A)B)C)

1 respondent zvolil možnost A)C)D)

Tyto odpovědi potvrzují to, co respondenti popsali v otázce č. 5 - tedy, že dle většiny respondentů klima školy souvisí se vztahy ve školním prostředí. Pouze jeden respondent si myslí, že vztahy mezi žáky nepatří mezi prvky klimatu školy.

7. Jak hodnotíte celkové klima školy, kterou navštěvuje Vaše dítě?

- A) pozitivně (56)
- B) spíše pozitivně (40)
- C) spíše negativně (0)
- D) negativně (0)

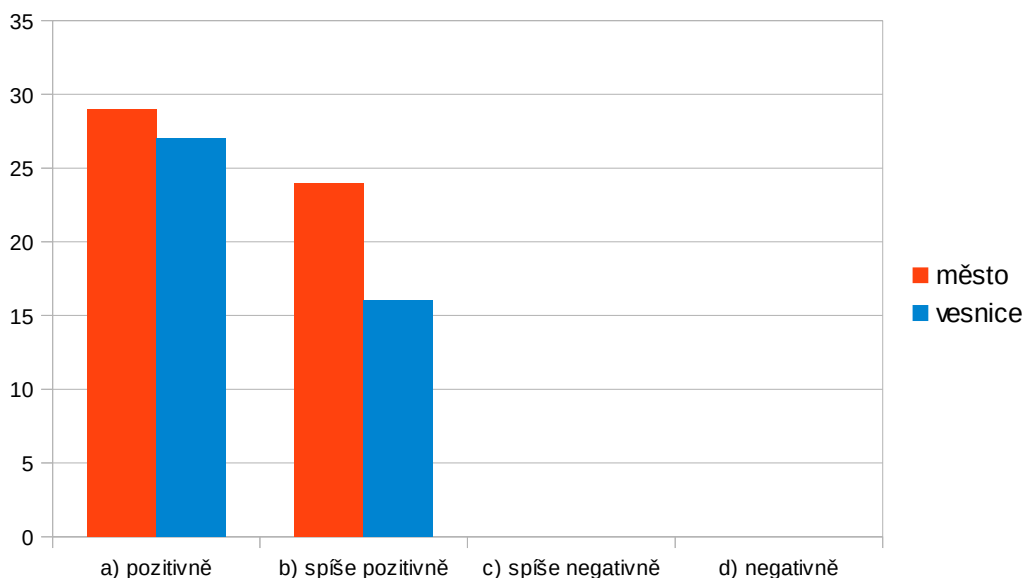
Rodiče žáků ZŠ ve městě:

Pozitivně hodnotilo klima školy 29 respondentů. 24 respondentů považuje klima školy za spíše pozitivní. Odpověď spíše negativně a negativně nezvolil žádný z respondentů. Je tedy zřejmé, že respondenti hodnotí klima základní školy ve městě, kterou navštěvuje jejich dítě, pozitivně.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

Pozitivně hodnotilo klima školy 27 respondentů. 16 respondentů považuje klima školy za spíše pozitivní. Odpověď spíše negativně a negativně nezvolil žádný z respondentů.

Respondenti, jejichž děti navštěvují základní školu na vesnici, považují klima této školy za pozitivní.

Obr. 4. Odpověď na otázku č. 7, graf č. 1

8. Který aktér nejvíce ovlivňuje klima školy?

- A) třídní učitel (46)
- B) ostatní pracovníci školy (9)
- C) kolektiv žáků (36)
- D) vedení školy (44)

Pokud dle Vašeho názoru někdo jiný, prosím, napište

.....

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

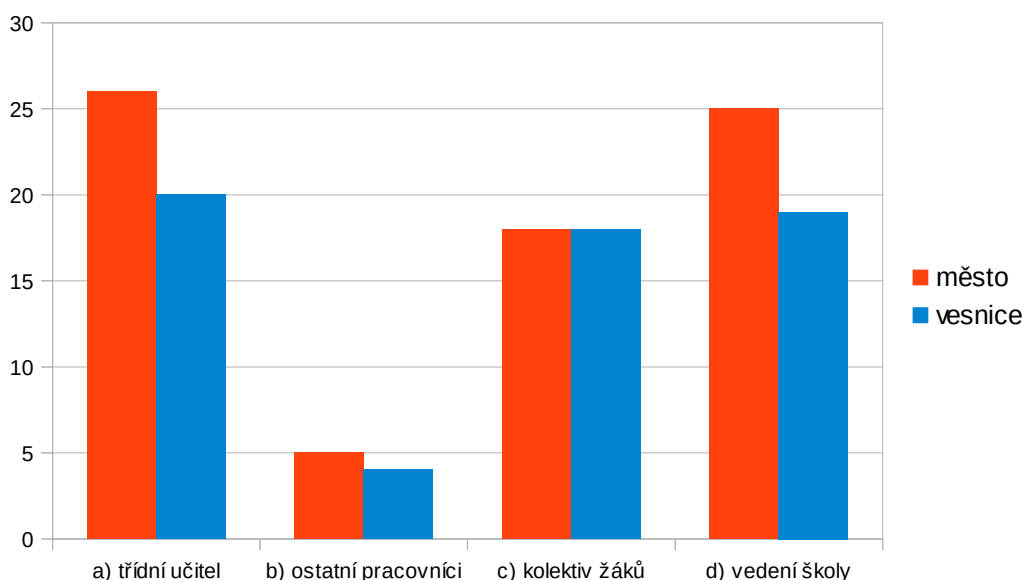
26 respondentů si myslí, že aktérem, který nejvíce ovlivňuje klima školy, je třídní učitel a 25 respondentů považuje za nejdůležitějšího aktéra, jež má vliv na klima školy – vedení školy. 18 respondentů zvolilo z nabízených odpovědí kolektiv žáků a 5 respondentů označilo ostatní pracovníky školy. Z uvedených odpovědí vyplývá, že aktérem, který dle názoru respondentů nejvíce ovlivňuje klima školy, je učitel. (U této otázky někteří respondenti zvolili více odpovědí).

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

20 respondentů si myslí, že aktérem, který nejvíce ovlivňuje klima školy, je třídní učitel a 19 respondentů považuje za nejdůležitějšího aktéra, jež má vliv na klima školy - vedení školy. 18 respondentů zvolilo z nabízených možností kolektiv žáků a 4 respondenti si myslí, že klima školy nejvíce ovlivňují ostatní pracovníci školy.

Tři respondenti vyjádřili svůj názor v tom smyslu, že všichni aktéři mají stejný vliv na utváření školního klimatu. Jedna respondentka napsala: „*Je to práce všech a pokud někdo vypadne, projeví se to, i když se ostatní budou snažit.*“

Nejvíce respondentů považuje za aktéra, který nejvíce ovlivňuje klima školy, třídního učitele. (U této otázky někteří respondenti zvolili více odpovědí).

Obr. 5. Odpověď na otázku č. 8, graf č. 2

9. Zkuste charakterizovat, jaké je klima školy, kterou navštěvuje Vaše dítě

- A) vstřícné k dětem (34)
- B) přátelské (60)
- C) formální – neosobní (2)
- D) negativní (0)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

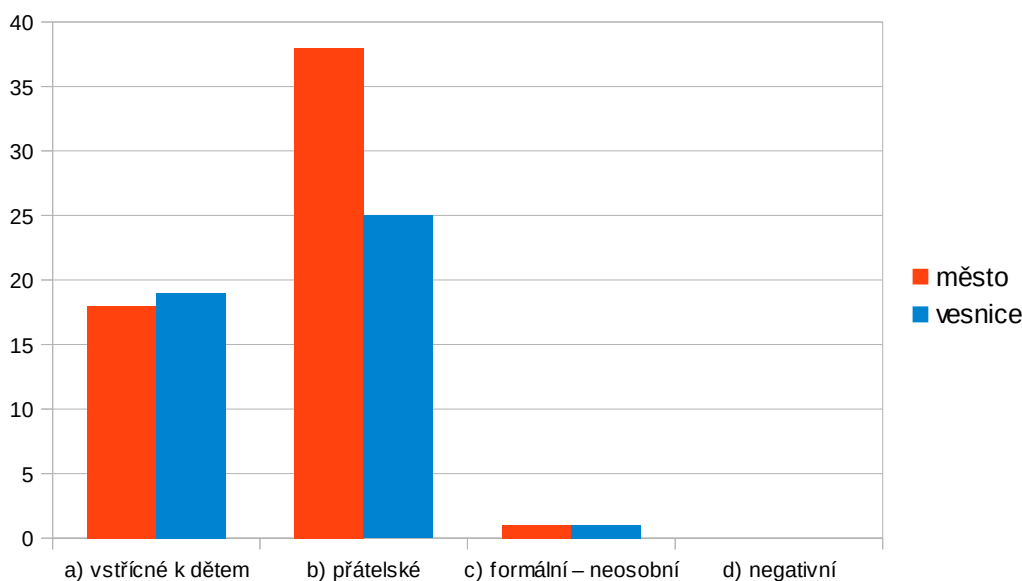
36 rodičů považuje klima školy, kterou navštěvuje jejich dítě, za přátelské a 16 rodičů jej hodnotí jako vstřícné k dětem. 1 respondent si myslí, že klima této školy je formální.

Jak tedy z uvedených odpovědí vyplývá, 52 rodičů vnímá klima školy ve městě za přátelské a vstřícné k dětem.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

24 rodičů považuje klima školy, kterou navštěvuje jejich dítě, za přátelské a 18 rodičů jej hodnotí jako vstřícné k dětem. Stejně jako u hodnocení klimatu školy městské, také zde 1 respondent hodnotí klima školy jako formální.

Z výsledků u této otázky vyplývá, že taktéž rodiče žáků školy vesnické vnímají klima školy na vesnici jako přátelské a vstřícné k dětem.

Obr. 6. Odpověď na otázku č. 9, graf č. 3

10. Jak jste celkově spokojeni se školou, kterou navštěvuje Vaše dítě?

A) rozhodně ano (54)

B) spíše ano (41)

D) spíše ne (1)

E) rozhodně ne (0)

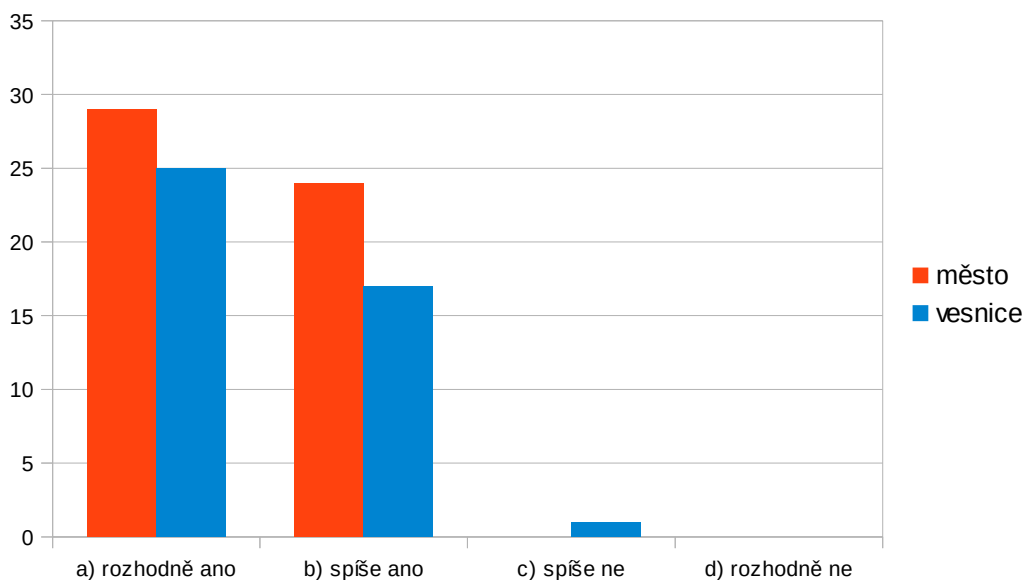
Rodiče žáků ZŠ ve městě:

Na tuto otázku odpovědělo 29 respondentů, že jsou rozhodně celkově spokojeni se školou, kterou navštěvuje jejich dítě, 24 respondentů je spíše celkově spokojeno. Žádný respondent nezvolil odpověď, ze které by vyplynulo, že je celkově se školou nespokojen.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

25 respondentů je rozhodně celkově se školou svého dítěte spokojeno. 17 respondentů je spíše spokojeno a 1 respondent vybral odpověď „spíše ne“.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že rodiče žáků, kteří navštěvují ZŠ ve městě tak jako naprostá většina rodičů žáků, jež navštěvují ZŠ na vesnici, jsou se školami, které navštěvují jejich děti, celkově spokojeni.

Obr. 7. Odpověď na otázku č. 10, graf č. 4

11. Jak byste hodnotili výuku

A) vysoce kvalitní (38)

B) spíše kvalitní (58)

C) spíše nekvalitní (0)

D) nekvalitní (0)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

34 respondentů považuje výuku ve škole za spíše kvalitní a 18 respondentů za vysoce kvalitní. Odpověď C) D) nezvolil žádný respondent.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

24 respondentů považuje výuku ve škole za spíše kvalitní a 20 respondentů za vysoce kvalitní. Odpověď C) D) nezvolil žádný respondent.

Naprostá většina všech dotazovaných rodičů hodnotí výuku svých dětí za spíše kvalitní.

12. Jste spokojeni s komunikací rodič – třídní učitel?

A) rozhodně ano (65)

B) spíše ano (28)

C) spíše ne (2)

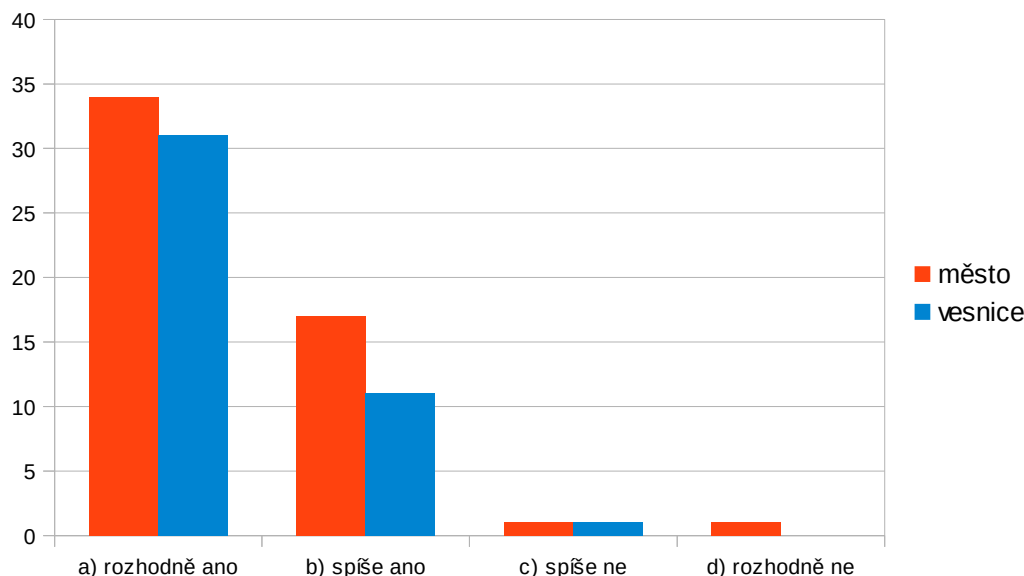
D) rozhodně ne (1)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

34 respondenti jsou rozhodně spokojeni s komunikací s třídním učitelem. 17 respondentů spíše spokojeni, 1 respondent je spíše nespokojen a 1 respondent zvolil odpověď rozhodně nespokojen. Naprostá většina dotazovaných rodičů je s komunikací s třídním učitelem svých dětí spokojena.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

31 respondentů je s komunikací s třídním učitelem rozhodně spokojeno. 11 respondentů zvolilo odpověď, že jsou spíše spokojeni s komunikací s třídním učitelem a 1 respondent je spíše nespokojen s komunikací s třídním učitelem. Naprostá většina rodičů žáků vesnické ZŠ je s komunikací s třídním učitelem spokojena.

Obr. 8. Odpověď na otázku č. 12, graf č. 5

13. Důvěřuje Vaše dítě třídnímu učiteli?

A) rozhodně ano (64)

B) spíše ano (30)

C) spíše ne (2)

D) rozhodně ne (0)

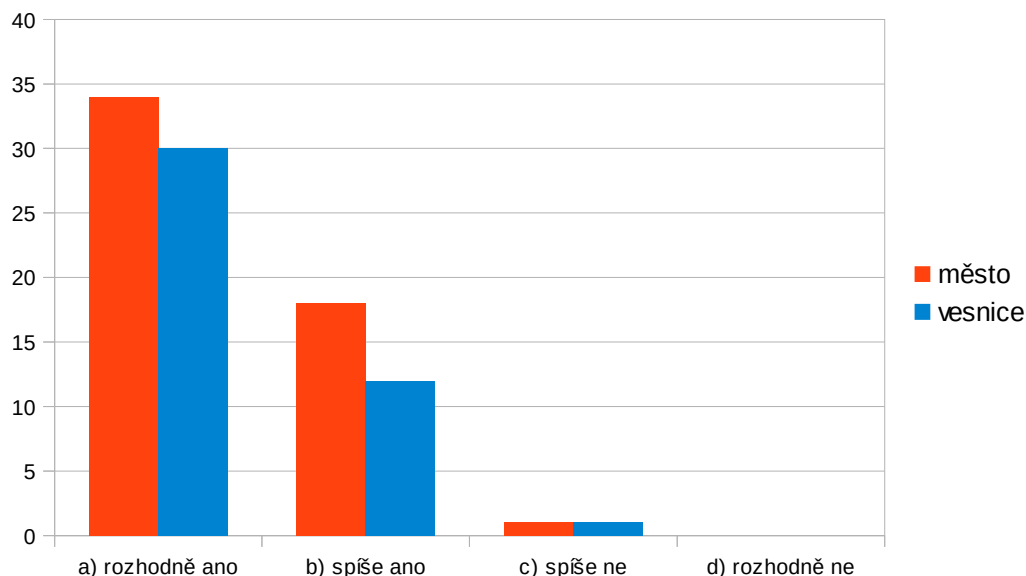
Rodiče žáků ZŠ ve městě:

Na tuto otázku odpovědělo 34 respondentů, že jejich dítě třídnímu učiteli rozhodně důvěřuje, 18 respondentů zvolilo odpověď, že spíše důvěřuje a 1 respondent uvedl, že jeho dítě spíše nedůvěřuje třídnímu učiteli. Odpověď rozhodně ne nezvolil žádný z respondentů.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

30 respondentů uvedlo, že jejich dítě rozhodně důvěřuje třídnímu učiteli, 12 respondentů uvedlo, že dítě spíše důvěřuje a 1 respondent uvedl, že jeho dítě spíše nedůvěřuje třídnímu učiteli. Odpověď rozhodně ne nezvolil žádný z respondentů.

94 respondentů z celkového počtu 96 uvedlo, že jejich dítě třídnímu učiteli důvěřuje.

Obr. 9. Odpověď na otázku č. 13, graf č. 6

14. Jste dostatečně informování o činnosti školy?

A) rozhodně ano (67)

B) spíše ano (29)

C) spíše ne (0)

D) rozhodně ne (0)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

37 respondentů je rozhodně dostatečně informováno o činnosti školy, 16 respondentů zvolilo odpověď spíše ano. Odpověď C), D) – spíše ne, rozhodně ne - nevybral žádný z respondentů.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

30 respondentů je rozhodně dostatečně informováno o činnosti školy a 13 respondentů zvolilo odpověď spíše ano. Odpověď C), D) – spíše ne, rozhodně ne – nevybral žádný z respondentů.

Z této otázky vyplývá, že respondenti obou základních škol jsou dostatečně informováni o činnosti školy.

15. Jak byste zhodnotili přístup třídního učitele vůči Vašemu dítěti

A) má pochopení pro problémy mého dítěte (34)

B) oceňuje i snahu, nejen znalosti (60)

C) chová se nadřazeně (1)

D) dítě ve škole nezažívá pocit úspěchu (1)

Možnost volné odpovědi:

.....
Rodiče žáků ZŠ ve městě:

Na otázku týkající se přístupu třídního učitele zvolilo 31 respondentů odpověď, že třídní učitel oceňuje i snahu, nejen znalosti a 20 respondentů uvedlo, že třídní učitel má pochopení pro problémy jejich dítěte, pouze 1 respondent uvedl, že se třídní učitel chová nadřazeně a 1 respondent vybral odpověď, že dítě nezažívá ve škole pocit úspěchu.

Někteří z rodičů využili možnost volné odpovědi:

„Oceňuji vstřícnost a schopnost nechat si poradit, či něco doporučit a respektování možností mého dítěte; učitel dítě správně motivuje a dítě pak zažívá ve škole úspěch.“

„Paní učitelka je důsledná, ale děti skvěle naučí.“

„Paní učitelka je obdivuhodně trpělivá, svoji práci dělá s láskou k dětem.“

Co se týká negativnějšího hodnocení, vyjádřili se respondenti následovně:

„Chybí dostatečná motivace a pochvala, mohl by být více individuální přístup.“

„Dítě má pocit nepochopení.“

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

29 respondentů zvolilo odpověď třídní učitel oceňuje i snahu, nejen znalosti a 14 respondentů si myslí, že učitel má pochopení pro problémy jejich dítěte. Žádný z respondentů nezvolil odpověď C), D).

Z těchto odpovědí tedy vyplynulo, že 64 z celkového počtu 96 respondentů vnímá u třídního učitele, že u žáků oceňuje i snahu, nejen znalosti a 57 respondentů z celkového počtu 96 respondentů si myslí, že učitel má pochopení pro problémy jejich dítěte.

Jeden rodič využil možnosti volné odpovědi:

„Učitel dokáže motivovat, má přátelství mého dítěte.“

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že rodiče si cení u třídního učitele pochopení

a individuální přístup k jejich dětem. A také oceňují vstřícnost a „pozitivní motivaci.“

16. Jste spokojeni s vybaveností školy?

A) rozhodně ano (39)

B) spíše ano (49)

C) spíše ne (8)

D) rozhodně ne (0)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

24 respondentů zvolilo odpověď, že jsou spíše spokojeni s vybaveností školy. 22 respondentů je rozhodně spokojeno a 7 spíše ne. Žádný respondent nezvolil odpověď D).

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

25 respondentů zvolilo odpověď spíše ano. 17 respondentů zvolilo odpověď rozhodně ano a 1 respondent zvolil odpověď spíše ne.

Z čehož tedy vyplývá, že naprostá většina rodičů žáků ZŠ ve městě i rodičů žáků ZŠ na vesnici je s vybaveností školy spokojena.

17. Jak hodnotíte vytíženost Vašeho dítěte školou?

A) přetížené (0)

B) ve škole nepracuje na své maximum (5)

C) přiměřené vytížené (84)

D) nedokážu odpovědět (7)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

44 respondentů si myslí, že jejich dítě je ve škole přiměřeně vytížené. 5 respondentů uvedlo, že nedokáže na tuto otázku odpovědět a 4 respondenti zvolili odpověď, že jejich dítě nepracuje na své maximum. Žádný z respondentů si nemyslí, že by jejich dítě bylo ve škole přetěžováno.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

40 respondentů uvedlo, že jejich dítě je ve škole přiměřeně vytížené, 2 respondenti nedokázali na tuto otázku odpovědět a 1 respondent si myslí, že jeho dítě nepracuje

ve škole na své maximum. Žádný z respondentů si nemyslí, že by jejich dítě bylo ve škole přetěžováno.

18. Cítí se Vaše dítě ve škole bezpečně?

A) rozhodně ano (52)

B) spíše ano (44)

C) spíše ne (0)

D) rozhodně ne (0)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

29 respondentů uvedlo, že se jejich dítě cítí ve škole rozhodně bezpečně a 24 respondentů uvedlo, že se jejich dítě cítí ve škole spíše bezpečně. Žádný z respondentů ne zvolil odpověď C), D).

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

23 respondentů uvedlo, že se jejich dítě cítí ve škole rozhodně bezpečně a 20 respondentů uvedlo, že se jejich dítě cítí ve škole spíše bezpečně. Žádný z respondentů ne zvolil odpověď C), D).

Z těchto odpovědí dotazovaných rodičů vyplývá, že se děti cítí ve škole (ve městě i na vesnici) bezpečně.

19. Setkalo se Vaše dítě ve škole se šikanou?

A) ano, stalo se obětí šikany (1)

B) ano, setkalo se se šikanou (10)

C) ne, nestalo se obětí šikany (21)

D) ne, nesetkalo se se šikanou (64)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

36 respondentů odpovědělo, že se jejich dítě nesetkalo ve škole se šikanou a 11 respondentů uvedlo, že se jejich dítě nestalo obětí šikany. 5 respondentů uvedlo, že se jejich dítě setkalo se šikanou a 1 respondent vybral odpověď ano, stalo se obětí šikany.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

28 respondentů uvedlo, že se jejich dítě nesetkalo ve škole se šikanou, 10 respondentů uvedlo, že se jejich dítě nestalo obětí šikany a 5 respondentů uvedlo, že se jejich dítě setkalo ve škole se šikanou. Žádný z respondentů neuvedl, že by se jeho dítě stalo obětí šikany.

Z těchto odpovědí je tedy patrné, že většina rodičů, v celkovém počtu 85 z 96, si myslí, že se jejich dítě nestalo obětí šikany, ani se s ní ve škole nesetkalo. Tím se tedy potvrzuje to, co vyplynulo z odpovědí na předchozí otázku a to, že se děti cítí ve škole bezpečně.

20. V případě že ano, na koho se obrátilo? *Zde měli respondenti, jejichž děti se nějakým způsobem setkali se šikanou, možnost volné odpovědi.*

.....
5 respondentů odpovědělo, že se jejich dítě obrátilo s informací o šikaně na rodiče.

3 respondenti odpověděli, že se jejich dítě obrátilo s informací o šikaně na třídního učitele.

1 respondent odpověděl, že se jeho dítě obrátilo na ředitelku školy.

1 respondent odpověděl, že se jeho dítě obrátilo na školní psycholožku.

(školní psycholožka v současné době již na škole nepracuje)

1 respondent, jehož dítě se setkalo se šikanou, na tuto otázku neodpověděl.

Z těchto odpovědí vyplývá, že děti se ve většině z těchto případů týkající se šikany ve školním prostředí, svěřily svým rodičům.

21. Chodí Vaše dítě rádo do školy?

A) rozhodně ano (34)

B) spíše ano (57)

C) spíše ne (4)

D) rozhodně ne (1)

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

32 respondentů odpovědělo spíše ano. 18 respondentů odpovědělo, že jejich dítě chodí rozhodně rádo do školy a 3 respondenti odpověděli spíše ne. Možnost rozhodně ne – nevolil žádný z respondentů.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

25 respondentů odpovědělo spíše ano. 16 respondentů zvolilo odpověď rozhodně ano. 1 respondent odpověděl spíše ne a 1 rozhodně ne.

Z těchto odpovědí vyplývá, že 91 (z celkového počtu 96 respondentů) respondentů odpovědělo, že jejich dítě chodí do školy rádo.

22. Ohodnoťte známkou jako ve škole úroveň následujících položek

- nabídka zájmových kroužků
- školní družina
- stravování
- učební pomůcky
- vzhled tříd
- kulturní program školy (besídky, akce pro rodiče...)
- aktivity mimo školu (výlety...)

Zde jsem pro přehlednost vytvořila tabulku, kde je uvedeno jakou známkou ohodnotili respondenti jednotlivé položky.

Tab. 1. Úroveň položek ZŠ ve městě

ZŠ ve městě	ZNÁMKY				
	1	2	3	4	5
<i>kroužky</i>	8	11	15	3	12
<i>družina</i>	46	6	0	0	0
<i>stravování</i>	33	14	5	0	0
<i>pomůcky</i>	23	18	8	0	1
<i>vzhled tříd</i>	35	14	4	0	0
<i>program školy</i>	38	13	2	0	0
<i>výlety</i>	32	14	5	0	1

Nejlépe hodnotili respondenti školní družinu, která získala 46 jedniček a program školy, který získal 38 jedniček a nejhůře hodnotili nabídku zájmových kroužků, tato položka získala od respondentů 12 pětěk a jednou pětikou ohodnotili respondenti učební pomůcky a druhou pětikou aktivity mimo školu.

Respondenti, jejichž děti navštěvují ZŠ na vesnici, ohodnotili jednotlivé položky

následovně:

Tab. 2. Úroveň položek ZŠ na vesnici

ZŠ na vesnici	ZNÁMKY				
	1	2	3	4	5
<i>kroužky</i>	20	17	5	1	0
<i>družina</i>	32	6	0	1	0
<i>stravování</i>	14	9	15	3	1
<i>pomůcky</i>	25	14	3	0	0
<i>vzhled tříd</i>	28	12	3	0	0
<i>program školy</i>	30	10	2	1	0
<i>výlety</i>	35	7	0	1	0

Nejlépe hodnotili respondenti aktivity mimo školu 35 jedniček a školní družinu 32 jedniček, nespokojeni jsou se stravováním 1 pětka a 3 čtyřky.

23. Jaké jsou podle Vás silné stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě? Zde měli respondenti možnost volné odpovědi, ale ne všichni tuto možnost využili.

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

Odpovědi rodičů jsem seřadila od nejčastěji se opakovaných odpovědí.

„Vstřícný a vlídný přístup od všech zaměstnanců školy, dobrá komunikace učitelů s rodiči i žáky.“ (23x – tj. 43%)

Nevyplněno (12x)

„Škola rodinného typu – menší počty dětí ve třídách, takže se učitelé mohou dětem více věnovat.“ (6x)

„Družina.“ (5x)

„Je to především zájem a starost o děti.“ (4x)

„Vybavení školy, kvalitní učitelé i vychovatelé.“ (4x)

„Trpělivý a velmi pozitivní přístup ze strany učitelky.“ (4x)

„Klidné prostředí na okraji města, velké hřiště.“ (4x)

Odpovědi, které se vyskytly méně než 4x.

„Akce pro rodiče, vlídnost všech zaměstnanců školy, včetně např. vedoucí stravování.“

„Jsem spokojena se stravováním, včetně dopoledních svačinek; hravá forma výuky

na prvním stupni, kvalitní program družiny.“

„Chutné obědy, výborná paní učitelka i paní vychovatelka.“

„Menší škola, přátelské prostředí, obzvláště na 1. stupni, chápavý přístup k individuálním potřebám dětí, menší počet dětí ve třídách.“

„Komunikace s paní ředitelkou a přátelským kolektivem vychovatelek ŠD.“

„Škola hrou, líbí se mi komunikace s učitelkou přes internet, bezproblémová komunikace s vychovatelkami ve ŠD.“

„Bezpečnost školy – zabezpečení vstupu do školy.“

„Výzdoba školy.“

24. Jaké jsou podle Vás slabé stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě? Zde měli respondenti možnost volné odpovědi, ale ne všichni tuto možnost využili.

Odpovědi rodičů jsem seřadila od nejčastěji se opakovaných odpovědí.

Rodiče žáků ZŠ ve městě:

„Žádné.“ (22x, tj. 42 %)

„Nedostatek zájmových kroužků pro děti 1. stupně, ačkoliv bychom byli ochotni si kroužky zaplatit.“ (12x)

„Výrazně slabší úroveň výuky na druhém stupni oproti stupni prvnímu, učitelé preferují jen svůj předmět, rodiče nechápou bodový systém.“ (3x)

Odpovědi respondentů, které se vyskytly méně než 3x.

„Vybavenost školy po materiální stránce.“

„Málo hodin tělesné výchovy na obou stupních této ZŠ.“

„Škola se orientuje na výsledky, je postavena na soutěživosti, nedává dětem prostor pro přirozené vzdělávání.“

„Špatná komunikace rodič-učitel.“

„Pokud škola integruje postižené děti, měla by mít více asistentů – tuto situaci škola nezvládá.“

„Nedostatek učebnic do hodin informatiky.“

„Aktivní správa webových stránek školy.“

„Úroveň školy byla v dřívějších letech na vyšší úrovni.“

„Nová metoda v učení, pomalé tempo, děti zaostávají za stejně starými dětmi z jiných škol.“

„Vybavenost školy po materiální stránce.“

„Škola by mohla více využívat fondů EU ke svému dalšímu rozvoji.“

„Starý vzhled školy.“

U otázky č. 23 a č. 24 jsem uvedla větší množství odpovědí a to především z toho důvodu, že chci vedení školy o výsledcích mého dotazníkového šetření informovat.

Vedení školy tak získá zpětnou vazbu o tom, jak dotazovaní rodiče hodnotí školu, s čím jsou spokojeni a co by si event. přáli změnit.

ZŠ ve městě

Silné stránky školy - respondenti považují za silnou stránku této školy, že je školou rodinného typu, která nemá velké počty dětí ve třídách, oceňují vstřícný a vlídný přístup všech zaměstnanců školy a hodnotí kladně komunikaci s učiteli. Na této škole pracují tedy učitelé, kteří jsou vstřícní, empatictí, mají porozumění i individuální přístup ke svým žákům, a jak jsem napsala v teoretické části diplomové práce, jen takový učitel je schopen vytvořit ve třídě příznivé klima. Dále jsem se ve své teoretické části diplomové práce zmínila o tom, že na klima školy mají vliv také nepedagogičtí zaměstnanci školy – což se potvrdilo, neboť respondenti zmínili ve svém hodnocení nejen vedení školy, učitele, vychovatelky školní družiny, ale hodnotili pozitivně přístup všech zaměstnanců školy, například uvedli vedoucí stravování.

Slabé stránky školy:

22 (42%) respondentů odpovědělo, že škola nemá slabé stránky. Hodnocení slabých stránek se týkalo spíše jednotlivců. Jen v případě zájmových kroužků se ukázala nespokojenost většího počtu (12) respondentů. Respondenti jsou nespokojeni s tím, že škola má nedostatek zájmových kroužků, ačkoliv by respondenti byli ochotni si zájmové kroužky uhradit. Některé další připomínky respondentů se týkaly např. aktualizace internetových stránek školy, materiálního vybavení, „starého“ vzhledu školy aj.

O těchto připomínkách budu vedení školy informovat. Předpokládám, že se vedení školy

bude v zájmu zkvalitnění klimatu školy těmito připomínkami zaobírat. Co se týká nespokojenosti respondenta se „starým vzhledem školy“, škola má již připraven projekt na plánovanou rekonstrukci, která proběhne v letošním roce během letních prázdnin.

Ve své teoretické části diplomové práce jsem z pozice zaměstnance této školy předpokládala, že rodiče budou s klimatem školy spokojeni. Jsem ráda, že se tato moje domněnka potvrdila i v dotazníkovém šetření.

Pro příznivé klima školy je zásadní, že rodiče vnímají všechny zaměstnance školy jako vstřícné a nakloněné ke komunikaci. Respondenti hodnotí velmi pozitivně školní družinu, dále také prostředí školy, výzdobu i stravování.

V teoretické části jsem citovala Foxe, dle kterého je spokojenost se školním prostředím cílem školního klimatu.⁹² Odpovědi respondentů na otázku silných stránek školy potvrzují, že většina respondentů hodnotí školu kladně, respondenti jsou tedy se školou ve městě spokojeni.

Cíl školního klimatu je tedy naplněn.

23. Jaké jsou podle Vás silné stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě? Zde měli respondenti možnost volné odpovědi, ale ne všichni respondenti tuto možnost využili.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

Odpovědi rodičů jsem seřadila od nejčastěji se opakovaných odpovědí.

Nevyplněno (18x)

„Vstřícný přístup učitelů k dětem.“ (8x)

„Dobrá informovanost rodičů ze strany školy.“ (5x)

„Zájmové kroužky – spolupráce se ZUŠ.“ (5x)

„Družina a paní družinářky.“ (5x)

Odpovědi respondentů, které se vyskytly méně než 5x.

„Škola se během pár let hodně zlepšila.“

„Individuální přístup k žákům, zájem o dítě.“

„Je to klidnější venkovská škola s menším počtem žáků, učitel má větší možnost individuálního přístupu k žákům.“

92 FOX in ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010, s. 214. ISBN 978-80-247-2742-4.

Heslovité odpovědi respondentů: „*Schopné vedení školy, kvalitní pedagogové, spravedliví učitelé, přátelský kolektiv, vybavenost školy, aktivity školy, kulturní program, sportovní využití, sportovní areál, knihovna, škola v blízkosti bydliště, příjemné prostředí, škola vede děti k samostatnosti, děti nejsou přetěžovány, nepřeceňují se nové výukové metody, počítačová třída, školní jídelna, internetové stránky.*“

24. Jaké jsou podle Vás slabé stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě? Zde měli respondenti možnost volné odpovědi, ale také ne všichni respondenti tuto možnost využili.

Odpovědi rodičů jsem seřadila od nejčastěji se opakovaných odpovědí.

Rodiče žáků ZŠ na vesnici:

„*Žádné*“ (29x , tj. 67 %)

„*Děti si stěžují na stravu ve školní jídelně.*“ (5x)

Odpovědi respondentů, které se vyskytly méně než 5x.

„*Nedostatek výletů, vystoupení pro rodiče a málo kulturního programu – děti nenavštěvují divadelní představení.*“

„*Není dostatečně zabezpečen vstup do budovy školy.*“

„*Uvítala bych větší důslednost při kontrole, zda dítě dojedlo svačinu, či oběd, zda dítě pilo.*“

„*Šatní skříňky – malé děti nedosáhnou na háček a stále hledají klíček.*“

„*Trošku vylepšit množství a kvalitu zájmových kroužků.*“

„*Nemoderní učebny, nevyhovující tělocvična, potřebovala by opravit stará část školy.*“

„*Jsem proti nošení učebnic domů – děti mají zdravotní problémy se zády.*“

„*Pedagogové některých odborných předmětů.*“

„*Paní vychovatelky mají moc dětí ve družině a pak je nezvládají uhlídat.*“

ZŠ na vesnici

Silné stránky školy – na tuto otázku neodpovědělo 18 (tj. 42 %) respondentů. Vyjádření ostatních respondentů bylo většinou velmi stručné, až heslovité.

Respondenti považují za silnou stránku školy, kterou navštěvuje jejich dítě, především vstřícný přístup učitelů k dětem. Zde se projevilo stejně jako u školy ve městě, že pro respondenty je nesmírně důležitá osobnost učitele. Jak jsem ve své teoretické části

diplomové práce napsala, neexistuje snad povolání, které by bylo více pod drobnohledem společnosti, než je profese učitele. Učitel má tedy zásadní vliv na utváření klimatu ve třídě/ve škole.

Respondenti jsou dále spokojeni s tím, jak je škola informuje o různých školních i mimoškolních akcích, pozitivně hodnotí činnost školní družiny. V této škole jsou, na rozdíl od školy městské respondenti spokojeni s nabídkou zájmových kroužků. Zde se tedy opět potvrzuje, jak jsem popsala v teoretické části diplomové práce, že na vesnických školách je větší tlak na výkon, že tyto školy musí neustále pracovat na dobrém jménu školy.

Slabé stránky školy:

29 (67 %) respondentů odpovědělo, že tato škola nemá slabé stránky.

5 respondentů není spokojeno s tím, že si jejich děti stěžují na stravování ve školní jídelně. Na rozdíl od školy městské, kde rodiče hodnotili pozitivně zabezpečení budovy školy, u školy na vesnici bylo zabezpečení školy hodnoceno negativně. Ostatní negativní názory byly vyjádřeny jednotlivými respondenty, přesto jsem tyto názory uvedla, abych mohla vedení školy na vesnici poskytnout zpětnou vazbu o názorech a připomínkách rodičů, jejichž děti navštěvují tuto základní školu.

Respondenti hodnotili školu na vesnici pozitivně. Mezi silné stránky školy zahrnují vedení školy, spravedlivé pedagogy s jejich vstřícným a individuálním přístupem k dětem, vybavení školy a její aktivity, prostředí školy.....

Respondenti uvedli faktory, které mají vliv na utváření pozitivního klimatu ve škole.

6.5 Závěr dotazníkového šetření

Klima školy a školní třídy může zásadním způsobem ovlivnit vztah a postoj žáků k učení. Klima školy má tedy vliv na celkovou úspěšnost žáků ve škole.⁹³ Tedy nejen úspěšnost z hlediska poznatků, ale také z hlediska sociálního. Žáci si vytváří sociální návyky, jež jsou důležité pro celý jejich další život. Na počátku žakovy „školní dráhy“ je zásadním tvůrcem klimatu učitel.⁹⁴ Učitel, který organizuje a řídí výuku, vytváří ve třídě pravidla, pomáhá

93 SUSKOVÁ, Růžena. Vytváření bezpečného klimatu ve třídě. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 10. ISBN 978-80-86956-33-6.

94 LAŠEK, Jan. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 143, ISBN 978-80-7041-980-9.

žákům..., ovšem učitel se pohybuje v klimatu školy, jenž jej také ovlivňuje. Spolutvůrcem klimatu je tedy celý pedagogický sbor, na jehož vrcholu je vedení školy.

Hlavním cílem mojí diplomové práce bylo zjistit, jak rodiče vnímají, prožívají a hodnotí klima školy, abych mohla naplnit další cíl své diplomové práce a to poskytnout vedení školy zpětnou vazbu, která by mohla přispět ke zkvalitnění klimatu školy. Dále jsem chtěla porovnat klima školy venkovské a klima školy městské.

Tohoto cíle jsem chtěla dosáhnout prostřednictvím sestaveného dotazníku. Celkem jsem rozdala 60 dotazníků na Základní škole ve Vyškově a 60 dotazníků na Základní škole v Drnovicích. Zpracováno bylo celkem 96 dotazníků (53 dotazníků ZŠ Vyškov, 43 dotazníků ZŠ Drnovice).

Z hlediska pohlaví bylo ve výzkumu větší zastoupení žen a to 82 % z celkového množství dotazovaných. Největší počet dotazovaných mělo vzdělání – střední s maturitou a nejčastěji byli ve věku v rozmezí 31 – 40 let.

Pro větší názornost jsem vytvořila přehlednou tabulku, která ukazuje nejčastější odpovědi respondentů, pomocí číselného a procentuálního vyjádření, které se vztahují k hypotézám.

Tab. 3. Nejčastější názory rodičů

číslo otázky	Nejčastější názory	Početní a procentuální vyjádření
5.	Většina rodičů ZŠ ve městě vysvětluje klima školy jako - prostředí školy a v něm vzájemné mezilidské vztahy. Za nejdůležitější označují vztah učitel – žák. Většina rodičů ZŠ na vesnici vysvětluje klima školy jako - prostředí školy a vztahy, které tam panují. Tito respondenti zdůrazňují důležitost vztahů mezi žáky a učiteli.	35 (tj. 66 %) 25 (tj. 58 %)
7.	Největší počet respondentů hodnotí celkové klima ZŠ ve městě pozitivně. Největší počet respondentů hodnotí celkové klima ZŠ na vesnici pozitivně.	29 (tj. 55 %) 27 (tj. 63 %)
8.	Nejvíce respondentů ZŠ ve městě si myslí, že nejvíce ovlivňuje klima školy třídní učitel. Nejvíce respondentů ZŠ na vesnici si myslí, že nejvíce ovlivňuje klima školy třídní učitel.	26 (tj. 49 %) 20 (tj. 47 %)
9.	Nejvíce respondentů ZŠ ve městě je toho názoru, že klima školy, kterou navštěvuje jejich dítě je přátelské. Nejvíce respondentů ZŠ na vesnici je toho názoru, že klima školy, kterou navštěvuje jejich dítě je přátelské.	36 (tj. 68 %) 24 (tj. 56 %)

10.	Na otázku, zda jsou respondenti celkově spokojeni se ZŠ ve městě, kterou navštěvuje jejich dítě odpověděla většina respondentů, že jsou rozhodně spokojeni.	29 (tj. 55 %)
	Na otázku, zda jsou respondenti celkově spokojeni se ZŠ na vesnici, kterou navštěvuje jejich dítě odpověděla většina respondentů, že jsou rozhodně spokojeni.	25 (tj. 58 %)
12.	Nejvíce respondentů, jejichž dítě je žákem ZŠ ve městě, je rozhodně spokojeno s komunikací s třídním učitelem.	34 (tj. 64 %)
	Nejvíce respondentů, jejichž dítě je žákem ZŠ na vesnici, je rozhodně spokojeno s komunikací s třídním učitelem.	31 (tj. 72 %)
13.	Nejvíce respondentů, jejichž dítě navštěvuje ZŠ ve městě, je přesvědčeno, že jejich dítě rozhodně důvěřuje třídnímu učiteli.	34 (tj. 64 %)
	Nejvíce respondentů, jejichž dítě navštěvuje ZŠ na vesnici, je přesvědčeno, že jejich dítě rozhodně důvěřuje třídnímu učiteli.	30 (tj. 70 %)

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že rodiče, jejichž děti navštěvují ZŠ ve městě stejně jako rodiče dětí navštěvujících ZŠ na vesnici, vnímají klima školy především jako prostředí, které je ovlivňováno mezilidskými vztahy. Neboť, jak jsem již uvedla ve své teoretické části - tam, kde není příjemná atmosféra, nemůže vzniknout pozitivní klima.

Rodiče jako nejdůležitější faktor klimatu školy hodnotí vztah mezi učitelem a žákem, s tím, že hlavním aktérem, který nejvíce ovlivňuje klima školy, je učitel. Obě základní školy působí na rodiče přátelským dojmem a jejich klima hodnotí rodiče pozitivně. Z většiny odpovědí vyplývá, že klima těchto škol je příznivé. Rodiče jsou spokojeni s komunikací s třídním učitelem, který je dostatečně informuje o činnosti školy a oceňují, že třídní učitel pozitivně hodnotí u žáků nejen znalosti, ale také snahu. Líbila se mi odpověď jednoho z rodičů: „Učitel dokáže motivovat, má přátelství mého dítěte.“ Tato věta je velmi důležitá z hlediska pozitivního klimatu školní třídy, neboť jak jsem uvedla v teoretické části diplomové práce, ve škole s pozitivním klimatem jsou většinou učitelé připraveni citlivě přistupovat k žákům a k jejich problémům. Také jsem zmínila Pestalozziho, který zdůrazňoval důležitost laskavého prostředí při výchově a vzdělávání.⁹⁵

Dle výsledků dotazníkového šetření se daří učitelům těchto dvou základních škol přistupovat k žákům vlídně a přátelsky. Zpětnou vazbou jim může být mimo jiné i odpověď naprosté většiny rodičů: „Děti třídnímu učiteli rozhodně důvěřují.“ A důvěra žáků v učitele je pro nastavení příznivého klimatu ve třídě/ve škole velmi důležitá.

Přesto, že rodiče hodnotili klima školy pozitivně, ukázala se u otázky č. 22 určitá

95 KYRÁŠEK, Jiří. J. J. Pestalozzi ze života a díla. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 40.

nespokojenost rodičů. U ZŠ ve městě se tato nespokojenost týká především nedostatku zájmových kroužků a u ZŠ na vesnici je to nespokojenost se stravováním ve školní jídelně. Tyto a některé další nedostatky rodiče blíže specifikovali v otázce č. 24, kde měli možnost volné odpovědi ke slabým stránkám školy. Také o těchto dle názorů rodičů slabých stránkách budu vedení výše uvedených základních škol informovat. Celkově jsou však rodiče s těmito základními školami spokojeni. Většina rodičů odpověděla, že se jejich dítě nesetkalo ve škole se šikanou, děti se cítí ve škole bezpečně a chodí do školy rády.

Vzhledem k tomu, že pracuji i jako vychovatelka ve školní družině na Základní škole ve Vyškově, jsem ráda, že také družina byla rodiči velmi pozitivně hodnocena.

Ověření hypotéz

H1: *Dle rodičů je největším tvůrcem klimatu školy třídní učitel.*

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 26 (49 %) respondentů ZŠ ve městě považuje za hlavního aktéra, který nejvíce ovlivňuje klima školy, třídního učitele. 25 (47 %) respondentů označilo vedení školy, 18 (34 %) respondentů zvolilo z nabízených odpovědí kolektiv žáků a 5 respondentů (9 %) označilo ostatní pracovníky školy.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 20 (47 %) respondentů ZŠ na vesnici považuje za hlavního aktéra, který nejvíce ovlivňuje klima školy, třídního učitele. 19 (44 %) respondentů označilo vedení školy, 18 (42 %) respondentů zvolilo z nabízených odpovědí kolektiv žáků a 4 (9 %) respondenti považují za hlavní aktéry, kteří nejvíce ovlivňují klima školy, ostatní pracovníky školy.

Z dotazníkového šetření tedy vyplynulo, že 46 (48 %) rodičů z celkového počtu 96 považuje za hlavního aktéra, který nejvíce ovlivňuje klima školy, třídního učitele.

Hypotéza se potvrdila.

H2: *Rodiče žáků venkovské školy budou hodnotit klima školy pozitivněji než rodiče žáků školy městské.*

Pozitivně hodnotilo klima ZŠ ve městě 29 (55 %) respondentů. 24 (45 %) respondentů považuje klima školy za spíše pozitivní. Žádný z respondentů nezvolil odpověď spíše negativní, či negativní.

Pozitivně hodnotilo klima ZŠ na vesnici 27 (63 %) respondentů. 16 (37 %) respondentů považuje klima školy za spíše pozitivní. Žádný z respondentů nevolil odpověď spíše negativní, či negativní.

Z dotazníkového šetření tedy vyplynulo, že rodiče žáků venkovské školy hodnotí klima školy pozitivněji než rodiče žáků školy městské.

Hypotéza se potvrdila.

Shrnutí výzkumu

Dotazovaní rodiče, jejichž děti navštěvují ZŠ ve městě, vnímají a hodnotí klima školy pozitivně stejně jako rodiče, jejichž děti navštěvují ZŠ na vesnici.

Na žádného z dotazovaných rodičů nepůsobí klima školy negativně.

ZÁVĚR

Pro svoji diplomovou práci jsem si vybrala téma Klima školy. Diplomová práce se skládá z teoretické části, jejímž cílem bylo objasnit termín klima školy a uvést nejdůležitější prvky, které ho ovlivňují. Tento cíl byl naplněn především v první kapitole teoretické části a následně v dalších kapitolách jsem se podrobněji věnovala prvkům, které klima školy ovlivňují. Cílem praktické části bylo zjistit, jak rodiče vnímají a hodnotí klima školy. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí dotazníkového šetření, jehož výsledkem je, že rodiče jsou s klimatem školy spokojeni a vnímají jej pozitivně.

V teoretické části jsem tedy nejprve vymezila pojem „klima školy“. Klima školy se týká každého, kdo se pohybuje ve školním prostředí, vytváří si na něj vlastní názor a tyto názory následně ovlivňují nejen jeho chování, ale i chování jeho kolegů a přátel. V případě klimatu školy jde, zjednodušeně řečeno, o to, jak se ve školním prostředí všichni zúčastnění cítí, jaké tam panují vzájemné mezilidské vztahy.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala klimatem školy a to jak z pohledu učitelů, tak i z pohledu žáků. Učitel je nejdůležitějším tvůrcem klimatu ve škole, což potvrdily i výsledky dotazníkového šetření, na učiteli záleží, v jakém prostředí se budou žáci vzdělávat. Učitel nese velkou tíhu společenské zodpovědnosti, neboť mu byly svěřeny děti, které může ovlivnit na celý jejich další život. Z pohledu žáků je nejdůležitější vytvořit jim prostředí, ve kterém se budou cítit bezpečně, aby se mohli naplno vzdělávat a prožívat naplňující mezilidské vztahy.

Třetí kapitola pojednává o faktorech klimatu školy. Jedním z faktorů klimatu školy byl i region, ve kterém se škola nachází. V této kapitole jsem zmínila Grecmanovou, dle které existují výzkumy, které potvrzují rozdílnost klimatu dle regionu.⁹⁶ Z těchto výzkumů vyplynulo, že ve městech je větší soudržnost a na vesnicích je silnější tlak a kontrola. Ze studie Němcové vyplynulo, že klima vesnických škol je příznivější než klima škol městských.⁹⁷

Výsledky mého dotazníkového šetření se s výše uvedenými výsledky výzkumů týkajících se soudržnosti a příznivého klimatu shodují. 68 % respondentů ZŠ ve městě, kteří měli

96 GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 52. ISBN 978-80-7409-010-3.

97 NĚMCOVÁ in GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008, s. 52. ISBN 978-80-7409-010-3.

charakterizovat, jaké je klima školy, kterou navštěvuje jejich dítě, hodnotilo klima jako přátelské, kde panuje vzájemná pospolitost a menší procento respondentů (56 %) hodnotilo jako přátelské - soudržné klima ZŠ na vesnici. V souladu se studií Němcové (viz. výše) jsou výsledky mého dotazníkového šetření týkající se příznivého klimatu škol na vesnici, neboť z odpovědí respondentů vyplývá, že klima školy na vesnici je příznivější (63 % respondentů) než klima školy ve městě (55 %).

Ve čtvrté kapitole jsem vymezila typy klimatu dle různých vztahů a výchovných stylů. V této části mé diplomové práce jsem napsala, že nejdůležitější pro příznivé klima, z hlediska vztahů je vzájemná spolupráce učitelů a vliv vedoucího pracovníka, který působí na celkový chod školy. To potvrzují i odpovědi respondentů v praktické části, neboť 46 (48 %) z celkového počtu 96 respondentů odpovědělo, že nejvíce ovlivňuje klima školy učitel a 44 (46 %) respondentů se domnívalo, že vedení školy. V této kapitole jsem také rozdělila klima školy dle výchovných stylů a zdůraznila důležitost kázně. Ve škole je třeba nastavit takové klima, které bude žáky sblížovat a budou vytvořeny podmínky pro zdárný průběh výuky.

V závěru teoretické části diplomové práce jsem se zaměřila na možnosti prevence a na způsob zkvalitnění klimatu školy. Prevencí před mnohými negativními projevy ve školním prostředí je příznivé klima, které žáky a učitele sblížuje. Zkvalitnit klima lze především důrazem na vztahy ve školním prostředí. Důležitost vztahů se projevila i v praktické části, kdy respondenti klima školy popisovali především jako prostředí, ve kterém působí vzájemné mezilidské vztahy.

Respondenti školy městské i vesnické hodnotili klima škol pozitivně a respondenti jsou s těmito školami spokojeni. Z odpovědí respondentů však vyplynula i určitá nelibost, o které budu, v zájmu zkvalitnění klimatu, vedení škol informovat. U školy městské se jedná především o nedostatek zájmových kroužků a respondenti školy vesnické mají výhrady ke stravování ve školní jídelně.

V úvodu praktické části jsem stanovila dvě hypotézy a formou dotazníkové metody byla první hypotéza - *Dle rodičů je největším tvůrcem klimatu školy třídní učitel* – potvrzena. Také druhá hypotéza - *Rodiče žáků venkovské školy budou hodnotit klima školy pozitivněji než rodiče žáků školy městské* – byla potvrzena.

Údaje, které vyplynuly z méj diplomové práce, lze prakticky využít pro potřebu školy, neboť klima škol hodnotili rodiče žáků ZŠ. Škola tak získá názory rodičů, díky kterým může odstranit zjištěné nedostatky a zkvalitnit tak život ve školním prostředí. V případě klimatu školy jde o cílevědomý a dlouhodobý proces, na jehož utváření by se měli podílet všichni, kterých se život ve školním prostředí nějakým způsobem dotýká.

Pozitivní klima nelze nařídít, nevzniká automaticky. A právě zde vidím jako studentka sociální pedagogiky prostor pro sociálního pedagoga. Dle mého názoru sociální pedagog by mohl pomoci zkvalitnit klima ve školním prostředí. Sociální pedagog by měl ve své práci výchovně působit na rizikové a ohrožené skupiny, má znalosti z dalších oborů jako jsou např.: psychologie, pedagogika, sociologie, filozofie, právo..., a proto by mohl klima školy pozitivním způsobem ovlivnit. Předpokládám, že role sociálního pedagoga na školách by spočívala především v prevenci negativních jevů ve školním prostředí. Sociální pedagog by se tedy na výskyt možných problémů zaměřil, mohl by mít pravidelná setkání se skupinou žáků (organizovat prostředí, hry, dramatizace); vedl by diskusi žáků s učiteli, event. i s vedením školy. Dále by sociální pedagog mohl organizovat různé mimoškolní aktivity, do kterých by byli zapojeni i rodiče, aby spolupráce škola – rodina nebyla jen ve stereotypu třídních schůzek a rodiče by tak měli větší možnost neformální komunikace o svých požadavcích.

Sociální pedagog by mohl být na školách nejen v pozici asistenta pedagoga a vychovatele ve školní družině (pozice a prestiž této profese není vysoká a odpovídající)⁹⁸, ale také ve funkci výchovného poradce, zabýval by se prevencí, mohl by mít na starost integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a především by také působil jako „styčný důstojník“ v kontaktu s rodinami žáků.

Myslím si tedy, že další z možností, jak zkvalitnit klima školy, je legislativně ukotvit pozici sociálního pedagoga, tím se zvýší a upevní jeho role a bude moci „přispívat ke zlepšení kvality života žáků, učitelů a rodičů ve škole.“⁹⁹

„Představa spravedlivého a k lidem přátelského světa a dovednost ho tvořit jsou hlavní úkoly sociální pedagogiky.“¹⁰⁰

98 KRAUS in MÜHLPACHR, Pavel a kol. Sociální pedagogika II. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 235.

99 BAKOŠOVÁ in MÜHLPACHR, Pavel a kol. Sociální pedagogika II. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 235.

100 MÜHLPACHR, Pavel a kol. Sociální pedagogika II. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 57.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy, zákony, vyhlášky

[1] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

[2] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění.

Literatura

[3] AUGER, Marie-Thérese. Učitel a problémový žák: strategie pro řešení problémů s kázní a učením. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-907-0.

[4] BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3. vyd. Bratislava: Public Promotion s.r.o., 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

[5] BESSOTH Richard a Hans-Joachim SCHMIDT. Schulleitung – ein Lehrsystem. Neuwied: Hermann Luchterhand, ©1989.

[6] BRAUN, Richard, Dana MARKOVÁ a Jana NOVÁČKOVÁ. Praktikum školní psychologie. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0176-2.

[7] CANGELOSI, James. Strategie řízení třídy. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-406-0.

[8] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

[9] ČAPEK, Robert. Odměny a tresty ve školní praxi. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1718-0.

- [10] ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-2742-4.
- [11] FONTANA, David. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.
- [12] GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [13] GILLERNOVÁ, Ilona, Lenka KREJČOVÁ a kolektiv. Sociální dovednosti ve škole. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3472-9.
- [14] GRECMANOVÁ, Helena. Klima školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-010-3.
- [15] GRECMANOVÁ, Helena a kolektiv. Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-80-4.
- [16] HAVLÍNOVÁ, Miluše, Pavel KOPŘIVA a kolektiv. Program podpory zdraví ve škole. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-263-7.
- [17] HERMAN, Marek. Klima ve třídě je základním tajemstvím pedagogiky. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-421-1.
- [18] KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- [19] KYRÁŠEK, Jiří. J. J. Pestalozzi ze života a díla. Praha: Státní pedagogické

nakladatelství, 1968.

[20] LAŠEK, Jan. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-980-9.

[21] LECHTA, Viktor (ed.) Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

[22] MAREŠ, Jan a kolektiv. Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-80-4.

[23] MAREŠ, Jiří, Stanislav JEŽEK. Klima školní třídy. Dotazník pro žáky. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-79-8.

[24] MICHALÍK, Jan. Škola pro všechny aneb Integrace je když...Vsetín: ZŠ Integra, 2002. ISBN 80-238-9885-X.

[25] MÜHLPACHR, Pavel a kol. Sociální pedagogika II. Brno: Institut mezioborových studií, 2011.

[26] PATOČKA, Jan. Vybrané spisy Jana Amose Komenského svazek I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

[27] ŘEHULKA, Evžen. Psychohygienické otázky pedagogické psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

[28] SINGER, Kurt. Die Schulkatastrophe. Hamburg: Beltz, ©2009. ISBN 978-3-407-85880-1.

[29] SPILKOVÁ, Vladimíra a kolektiv. Proměny primárního vzdělávání v ČR. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178942-9.

[30] SUSKOVÁ, Růžena. Vytváření bezpečného klimatu ve třídě. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008. ISBN 978-80-86956-33-6.

[31] SVOBODOVÁ, Eva. Dobré školní klima stojí na spolupráci. Informatorium, Praha: Portál, 2010, č. 7. ISSN 1210-7506.

[32] ŠTECH, Stanislav a Jana ZAPLETALOVÁ. Úvod do školní psychologie. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0368-1.

[33] VÍZDAL, František. Základy psychologie. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

Periodika

[34] HAVLÍNOVÁ, Miluše. Úzkost ze zkoušení a školní dráha dítěte v režimu tradiční výuky. Učitelské listy, roč. 1, 1993-1994, č. 8. ISSN 1210-7786.

[35] HELUS, Zdeněk. Humanizace školy – samozřejmost či rozporuplná výzva? Pedagogická revue, roč. 55, 2003, č. 5. ISSN 1335-1982.

[36] MAREŠ, Jiří. Sociální klima školy. Pedagogická revue, 2000, roč. 52, č. 3. ISSN 1335-1982.

[37] SPILKOVÁ, Vladimíra. Klima školy je zásadním aspektem pro utváření osobnosti dítěte. Moderní vyučování, roč. 19, 2013, č. 3-4. ISSN 1211-6858.

[38] SVOBODOVÁ, Eva. Dobré školní klima stojí na spolupráci. Informatorium, Praha: Portál, 2010, č. 7. ISSN 1210-7506.

Internetové zdroje

[39] MATĚJČEK, Zdeněk. O metodice Sfumato. [online]. ABC Music, © 2014 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.sfumato.cz/metodika-sfumato.html>

[40] Projekt škola podporující zdraví. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/program-zdrava-skola-skoly-v-cr>

[41] PRŮCHA, Jan. Alternativní školy. [online]. MŠMT, © 2012 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.jdeme-do-skoly.cz/13-Typy-zakladnich-skol-a-vzdelavacich-programu.html>

[42] Rodiče vítáni. [online]. © 2011 [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/dotaznik/>

[43] Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb. Klima školní třídy. [online], [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/6.TMZ_SPP_Klima_skolni_tridy.pdf

[44] Základní škola Drnovice. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.zs-drnovice.cz/>

[45] Základní škola Morávková. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: http://www.zsmoravkova.vys.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=81

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Schémata vztahu osobnosti s prostředím.....	12
Obr. 2. Model klimatu školy.....	37
Obr. 3. Maslowův model přirozených lidských potřeb.....	44
Obr. 4. Odpověď na otázku č. 7, graf č. 1.....	54
Obr. 5. Odpověď na otázku č. 8, graf č. 2.....	55
Obr. 6. Odpověď na otázku č. 9, graf č. 3.....	56
Obr. 7. Odpověď na otázku č. 10, graf č. 4.....	57
Obr. 8. Odpověď na otázku č. 12, graf č. 5.....	59
Obr. 9. Odpověď na otázku č. 13, graf č. 6.....	60

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Úroveň položek ZŠ ve městě.....	65
Tab. 2. Úroveň položek ZŠ na vesnici.....	66
Tab. 3. Nejčastější názory rodičů.....	72-73

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

P II Ukázka výtvarných prací žáků 1. st. ZŠ. „Co se mi ve škole líbí/nelíbí.“

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentkou následného magisterského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, studijního programu Specializace v pedagogice, studijní obor Sociální pedagogika.

V současné době píši diplomovou práci na téma Klima školy. Chtěla bych Vás touto formou požádat

o vyplnění přiloženého dotazníku, který je součástí mého pedagogického výzkumu.

Dotazník je anonymní a informace z tohoto dotazníku budou použity jen pro potřebu mé diplomové práce. Cílem této práce je zjistit názory rodičů na klima školy.

Děkuji Vám za ochotu a za spolupráci.

Bc. Petra Provazníková

(Prosím o výběr a zakroužkování pouze jedné odpovědi).

1. Jakého jste pohlaví?

- a) muž b) žena

2. Jaký je Váš věk?

- a) 18-30 b) 31-40 c) 41-50 d) 51-60

3. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

- a) základní b) střední odborné c) střední s maturitou d) vysokoškolské

4. Jakou ZŠ navštěvuje Vaše dítě?

- a) na vesnici b) ve městě

5. Co je to, podle Vás, klima školy?

Možnost volné odpovědi

.....

.....

6. Které prvky tvoří klima školy? (je možné zvolit více odpovědí)

- a) materiální vybavení
b) vztahy mezi žáky
c) vztahy mezi žáky a učiteli
d) třídní učitel a jeho vlastnosti

7. Jak hodnotíte celkové klima školy, kterou navštěvuje Vaše dítě?

- a) pozitivně
b) spíše pozitivně
c) spíše negativně
d) negativně

8. Který aktér nejvíce ovlivňuje klima školy?

- a) třídní učitel
b) ostatní pracovníci školy
c) kolektiv žáků
d) vedení školy

Pokud, dle Vašeho názoru, někdo jiný, prosím napište

.....

9. Zkuste charakterizovat, jaké je klima školy, kterou navštěvuje Vaše dítě

- a) vstřícné k dětem
- b) přátelské
- c) formální - neosobní
- d) negativní

10. Jak jste celkově spokojeni se školou, kterou navštěvuje Vaše dítě?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

11. Jak byste hodnotili výuku

- a) vysoce kvalitní
- b) spíše kvalitní
- c) spíše nekvalitní
- d) nekvalitní

12. Jste spokojeni s komunikací rodič – třídní učitel?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

13. Důvěřuje Vaše dítě třídnímu učiteli?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

14. Jste dostatečně informováni o činnosti školy?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

15. Jak byste zhodnotili přístup třídního učitele vůči Vašemu dítěti

- a) má pochopení pro problémy mého dítěte
- b) oceňuje i snahu, nejen znalosti
- c) chová se nadřazeně
- d) dítě ve škole nezažívá pocit úspěchu

Možnost volné odpovědi

.....

.....

16. Jste spokojeni s vybaveností školy?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

17. Jak hodnotíte vytíženost Vašeho dítěte školou?

- a) přetížené
- b) ve škole nepracuje na své maximum
- c) přiměřeně vytížené
- d) nedokážu odpovědět

18. Cítí se Vaše dítě ve škole bezpečně?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

19. Setkalo se Vaše dítě ve škole se šikanou?

- a) ano, stalo se oběti šikany
- b) ano, setkalo se se šikanou
- c) ne, nestalo se oběti šikany
- d) ne, nesetkalo se se šikanou

20. V případě že ano, na koho se obrátilo?

.....

21. Chodí Vaše dítě rádo do školy?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

22. Ohodnoťte známkou jako ve škole úroveň následujících položek.

- nabídka zájmových kroužků	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- školní družina	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- stravování	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- učební pomůcky	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- vzhled tříd	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- kulturní program školy (besídky, akce pro rodiče...)	1 – 2 – 3 – 4 – 5
- aktivity mimo školu (výlety...)	1 – 2 – 3 – 4 – 5

23. Jaké jsou podle Vás silné stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě?

.....
.....
.....

24. Jaké jsou podle Vás slabé stránky školy, kterou navštěvuje Vaše dítě?

.....
.....
.....

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA VÝTVARNÝCH PRACÍ ŽÁKŮ 1. ST. ZŠ.

„CO SE MI VE ŠKOLE LÍBÍ/NELÍBÍ.“

